



“Täysillä yritettiin ja ymmärrettiin ihmisenä”

Lähisuhdeväkivallan tekijöiden kokemuksia väkivaltatyön
palveluihin ohjautumisesta

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Syksy 2023

Jannika Saurén

Kaisa Roponen

Sosionomi (AMK)

Tekijä Jannika Saurén, Kaisa Roponen

Työn nimi ”Täysillä yritettiin ja ymmärrettiin ihmisenä” – lähisuhdeväkivallan tekijöiden kokemuksia väkivaltatyön palveluihin ohjautumisesta

Ohjaaja Mikko Romppanen

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia tekijöitä, jotka vaikuttavat lähisuhdeväkivallan tekijöiden väkivaltatyöhön ohjautumiseen sekä kuulla väkivallan tekijöiden kokemuksia väkivaltatyöhön ohjaavan ammattilaisen kohtaamis- ja ohjaustaidoista. Opinnäytetyön yhteistyötahoja oli kaksi, toinen on tässä opinnäytetyössä anonyymi ja toinen yhteistyötaho on Jyväskylässä toimiva Kriisikeskus Mobile. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat: mitkä tekijät vaikuttavat lähisuhdeväkivallan tekijän ohjautumisessa palveluihin sekä miten lähisuhdeväkivallan tekijät ovat kokeneet palveluihin ohjaavan ammattilaisten taidot kohdata ja ohjata eteenpäin.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa kuvataan lähisuhdeväkivallan eri muotoja ja niiden ilmenemistä, mahdollisia lähisuhdeväkivallan taustalla olevia syitä, lähisuhdeväkivallan seurauksia, sekä väkivallan kierrettä. Työssä kerrotaan väkivaltatyöstä ja pohditaan ammattilaisten valmiuksia kohdata ja ohjata eteenpäin lähisuhdeväkivallan tekijöitä. Työssä kuvataan myös lähisuhdeväkivaltaan liittyvää lainsäädäntöä ja lyhyesti sen historiaa.

Tutkimusmenetelminä oli sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin anonyymillä Webropol-kyselylomakkeella, joka sisälsi avoimia ja monivalintakysymyksiä. Kyselyyn vastasi 24 yhteistyökumppaneiden kautta saatua väkivaltatyön tämänhetkistä tai entistä asiakasta eli lähisuhdeväkivallan tekijää. Tutkimustulosten perusteella suurin avun hakemista edesauttava tekijä oli väkivallan tekijän oma halu saada apua. Toiseksi tärkeimpänä koettiin perhe. Suurimpina vaikeuttavina tekijöinä koettiin häpeä ja tiedon puute siitä, mistä apua voi saada. Väkivaltatyöhön ohjaavia ammattilaisia mainittiin monipuolisesti. 37,5 % vastaajista koki, että tietoisuutta väkivaltatyöstä tulisi lisätä, jotta palveluihin hakeutuminen olisi helpompaa.

Avainsanat Lähisuhdeväkivalta, lähisuhdeväkivallan tekijä, palvelujärjestelmä, väkivaltatyö

Sivut 42 sivua ja liitteitä 5 sivua

Degree Programme in Social Services

Authors Jannika Saurén, Kaisa Roponen

Subject Experiences of perpetrators of domestic violence of seeking help and finding services

Supervisor Mikko Romppanen

Abstract

Year 2023

The aim of the thesis was to explore the factors affecting the process accessing help for perpetrators of domestic violence and to hear experiences of perpetrators of domestic violence regarding the encountering and guidance skills of a professionals guiding them to the services. There were two cooperation partners in this thesis. One remains anonymous, and the other one is Kriisikeskus Mobile operating in Jyväskylä. The research questions of the thesis were: Which factors affect the referral of perpetrators of domestic violence to services? And how have the perpetrators of domestic violence experienced professionals who guide them to services?

The theoretical background consists of the different forms of domestic violence and their manifestation, the underlying causes of domestic violence, consequences, and the cycle of violence. The thesis describes work with perpetrators of domestic violence and reflects on professionals' readiness to encounter and guide the perpetrators of domestic violence. Legislation related to domestic violence is also discussed.

Qualitative and quantitative research methods were used. The material was collected by using an anonymous Webropol-survey which included open-ended and multiple-choice questions. The survey was answered by 24 current and former clients of our cooperation partners i.e., perpetrators of domestic violence. The results show that the main contributing factor to seeking help was the perpetrator's own desire to get help. The second one was family. Shame and lack of information about where to get help were perceived as the main complicating factors. A variety of professionals who guide perpetrators of domestic violence to services were mentioned. 37,5 % of respondents felt that the awareness of work with perpetrators of domestic violence should be increased to make it easier to apply for services.

Keywords Domestic violence, perpetrator of domestic violence, service system

Pages 42 pages and appendices 5 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lähisuhdeväkivalta	2
2.1	Väkivallan määritelmä	2
2.2	Lähisuhdeväkivallan määritelmä	3
2.3	Lähisuhdeväkivallan muodot	4
2.3.1	Henkinen väkivalta	5
2.3.2	Fyysinen väkivalta	5
2.3.3	Seksuaalinen väkivalta	6
2.3.4	Taloudellinen väkivalta	7
2.3.5	Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta	8
2.4	Lähisuhdeväkivallan seuraukset	8
3	Lähisuhdeväkivallan tekijä	10
3.1	Miksi väkivaltaa käytetään?	10
3.2	Lapsuuden kokemusten ja kasvatuksen merkitys väkivaltaisudessa	11
3.2.1	Opittu väkivaltaisuus	13
3.3	Väkivallan kierre	13
4	Väkivaltatyö	14
4.1	Ammatillinen osaaminen palveluissa	15
4.1.1	Väkivallan tekijän kohtaaminen	16
4.2	Kriisikeskus Mobile	17
5	Lähisuhdeväkivaltaan liittyvä lainsäädäntö	18
5.1	Rikoslaki	18
5.2	Kansainväliset ihmisoikeussopimukset	19
6	Tutkimuksen toteutus	21
6.1	Tausta ja tarve	21
6.2	Monimenetelmällinen tutkimus	22
6.3	Aineistonhankintamenetelmänä kysely	23
6.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
6.5	Kestävä kehitys	26
7	Tulokset	26
7.1	Avun hakemiseen liittyvät kysymykset	27
7.2	Ohjautumiseen liittyvät kysymykset	30
8	Johtopäätökset	34
9	Pohdinta	37

Lähteet	39
---------------	----

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Yhteenvedo taloudellisen väkivallan muodoista (Sharp-Jeffs, n.d., s. 11)	8
Kuva 2. Väkivallan kierre (Nettiturvakoti, n.d.-a).....	14
Kuva 3. Edistävät/tukevat tekijät lähisuhdeväkivallan tekijän avun hakemisessa.	28
Kuva 4. Vaikeuttavat tekijät lähisuhdeväkivallan tekijän avun hakemisessa.	29
Kuva 5. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden arvio avun hakemisesta.	29
Kuva 6. Lähisuhdeväkivallan tekijöitä ohjanneet tahot.	31
Kuva 7. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden arvio ohjanneesta ammattihenkilöstä.	32
Kuva 8. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden kokemusten kartoitus mieleenpainuvista kohtaamisista palveluun ohjaamiseen liittyen.	33
Kuva 9. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden ajatuksia väkivaltatyön palveluihin ohjautumisen helpottamisesta.....	33
Kuva 10. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden ajatukset ohjaavan ammattilaisen ohjaamis- ja kohtaamistaitojen kehittämisestä.	34

Liitteet

Liite 1.	Kyselyn saateteksti
Liite 2.	Kysely
Liite 3.	Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan lähisuhdeväkivallan tekijöiden ohjautumista väkivaltatyöhön ja siihen ohjaavien ammattilaisten taitoja kohdata ja ohjata. Väkivaltatyö on väkivallan parissa tehtävää työtä, jota tarjotaan väkivallan uhreille, tekijöille ja sitä todistaneille. Ohjautuminen tarkoittaa tässä opinnäytetyössä prosessia, jonka avulla väkivallan tekijä pääsee väkivaltatyön palvelun asiakkaaksi. Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa siitä, mitkä tekijät edistävät ja mitkä vaikeuttavat lähisuhdeväkivallan tekijöiden väkivaltatyöhön ohjautumista. Lisäksi tavoitteena on tutkia, millaista ohjausta ja kohtaamista lähisuhdeväkivallan tekijät ovat erilaisissa sosiaali- ja terveysalan palveluissa saaneet, kun heitä on ohjattu väkivaltatyöhön jostakin muusta palvelusta. Väkivaltatyön asiakkuuteen tulisi olla matala kynnyks ja ammattilaisten tukea asiakkuuden aloittamista, sillä lähisuhdeväkivalta ei ole yksilötason ongelma. Jotta lähisuhdeväkivaltaa voidaan ehkäistä ja siihen puuttua, tulee muiden osapuolien lisäksi auttaa myös väkivallan tekijää. Nopea ja riittävä puuttuminen lähisuhdeväkivaltaan sen tullessa tietoisuuteen vähentää tulevaisuudessa sosiaali- ja terveysalan palveluiden kuormitusta ja kustannuksia.

Lähisuhdeväkivallan tekijöiden ohjautuminen väkivaltatyöhön ja siihen ohjaavien ammattilaisten taidot kohdata ja ohjata valikoitui opinnäytetyön aiheeksi oman kiinnostuksen, vähäisen aiemman tutkimuksen sekä aiheen tärkeyden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Lähisuhdeväkivallan uhreista löytyy kattavasti paljon aiempaa tutkimusta, mutta tekijänäkökulma on jäänyt vähemmälle huomiolle.

Opinnäytetyö on toteutettu sekä kvantitatiivisena että kvalitatiivisena kyselytutkimuksena yhteistyössä kahden väkivaltatyötä tarjoavan organisaation kanssa, joista toinen on tässä opinnäytetyössä anonyymi ja toinen on Jyväskylässä toimiva Kriisikeskus Mobile. Aineisto on kerätty anonyymillä kyselytutkimuksella, johon vastasivat 24 väkivaltatyössä tällä hetkellä tai aiemmin asiakkaana ollut lähisuhdeväkivallan tekijää.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa avataan pohjana tutkimukselle käsite lähisuhdeväkivalta, kuvataan sen erilaiset muodot ja ilmenemiset sekä lähisuhdeväkivallan seuraukset. Työssä käsitellään lähisuhdeväkivallan mahdollisia taustalla olevia tekijöitä ja väkivallan kierrettä. Väkivaltatyöstä kerrotaan ja eri sosiaali- ja terveysalojen ammattilaisten valmiuksia kohdata ja ohjata lähisuhdeväkivallan tekijä väkivaltatyöhön käsitellään. Työssä avataan tutkimuksen toteutustapaa, analysoidaan aineisto, kuvataan johtopäätöksiä ja pohdintaa sekä käsitellään tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

2 Lähisuhdeväkivalta

Tässä luvussa käsitellään väkivaltaa, jonka jälkeen keskitytään tarkemmin lähisuhdeväkivaltaan. Opinnäytetyömme käsittelee lähisuhdeväkivallan tekijöitä, mutta ennen kuin pystytään syventymään väkivallan eri tapoihin ja muotoihin, täytyy tarkastella väkivaltaa ilmiönä.

Myöhemmin tässä luvussa avataan lähisuhdeväkivalta käsitteenä sekä käydään läpi sen monimuotoisia ilmenemistapoja. Lähisuhdeväkivallan tarkastelussa pohditaan myös sen vaikutteita ja seurauksia niin yhteisön kuin yhteiskunnankin tasolla. Lähisuhdeväkivallan seurauksia jäsentäessä otetaan huomioon psyykkiset, fyysiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Tällä hahmotetaan sitä, kuinka laaja-alaisia vaikutuksia väkivallalla on.

2.1 Väkivallan määritelmä

Väkivalta on globaali ongelma, joka aiheuttaa niin henkisiä kuin fyysisiä haittoja sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Väkivaltaa on ollut aina ja sen karut seuraukset ovat nähtävissä historian eri aikakausilla. Ei ole siis ihme, että väkivaltaa esiintyy, sillä se on jollain tavalla ollut aina osa elämää – oli se sitten maiden välisissä sodissa tai elokuvateatterissa jännityselokuvaa katsoessa. Väkivalta voidaan jakaa joko epäsuoraan rakenteelliseen väkivaltaan tai välittömään ihmisten väliseen väkivaltaan. WHO:n määritelmän mukaan ihmisten välinen väkivalta voidaan jakaa kahteen alaryhmään, joista ensimmäinen on perhe- ja parisuhdeväkivalta ja toinen yhteisöllinen väkivalta. Tämän lisäksi väkivalta voi olla myös itsen kohdistunutta. (Dahlberg ym., 2005, s. 23) Tässä opinnäytetyössä keskitymme alaryhmistä ensimmäiseen, perhe- ja parisuhdeväkivaltaan, josta käytämme yleisnimitystä lähisuhdeväkivalta.

Maailman terveysjärjestön WHO:n käyttämän määritelmän mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen. (Dahlberg ym., 2005, s. 21) Määritelmää täytyy kuitenkin tarkastella kriittisesti ja havaita sen pohjalta muutamia yksityiskohtia. Määritelmässä puhutaan ”fyysisestä voimasta” sekä ”vallan tahallisesta käytöstä tai sillä uhkaamista”, jolloin täytyy muistaa, kuinka monitahoista väkivalta voi olla. Määritelmä saa helposti lukijan ajattelemaan vain väkivallan fyysisyyttä, vaikka väkivallaksi

luetaan myös esimerkiksi henkinen tai seksuaalinen väkivalta. Määritelmässä mainitaan myös teon tahallisuus, mutta väkivalta voi olla myös tahatonta. Tämän takia tahattomat väkivaltateot, esimerkiksi liikenneonnettomuudet, jäävät määritelmän ulkopuolelle. Tämän lisäksi voi olla tilanteita, jolloin väkivallan tekijä käyttäytyy tietoisesti väkivaltaisesti, mutta ei ole harkinnut toimintansa seurauksia tai halunnut aiheuttaa toiminnallaan seurauksia. Tällöin väkivaltaisesti käyttäytynyt on toiminut harkitusti, mutta aiheuttanut jotain harkitsematonta. Ilmiö tulee esille fyysisen väkivallan tilanteissa, kun ei ymmärretä, että väkivaltaisella toiminnalla voi olla hyvin vakavia seurauksia, esimerkiksi pääniskusta johtuva aivovamma. (Dahlberg ym., 2005, s. 21)

Väkivallasta voidaan myös puhua sukupuolittuneena ilmiönä. Vaikka väkivallan juuret ovat ikaikaisia, on vasta 1970-luvulla herätty väkivallan sukupuolittuneisuuteen ja ilmiön tutkimiseen. Väkivaltaa käyttävät enemmän miehet, mutta uhreiksi joutuvat molemmat sukupuolet. (Lidman, 2015, s. 61) Kysymys kuuluukin, miksi väkivallan tekijän sukupuoli on useimmiten mies? Tämä on monisyinen kysymys, mihin on varmasti monta vastausta. Väkivaltainen käyttäytyminen voi johtua biologisista syistä, mutta myös kasvatus, ympäristö, kulttuuri, uskonto, historia ja sukupuoliroolit vaikuttavat siihen, kuka toimii ja miten toimii. Väkivalta on kautta historian mielletty miesten toiminnaksi, sillä heimojen ja maiden välisissä sodissa ovat taistelleet nimenomaan miehet samalla kun naiset ovat jääneet kotiin. Myös esimerkiksi meidän valtiomme oma fyysinen puolustaminen on keskitetty puolustusvoimille sekä poliisille, josta pääasiassa vastaavat miehet. Miehiä on kasvatettu vahvoiksi ja fyysisiksi perheen päiksi, kun naisia on kasvatettu hillityiksi ja kohteliaiksi. Väkivaltaa on aina ollut olemassa ja se on aina ollut koettu miesten tavaksi toimia - ja koetaan edelleen. Ilmiöön on kuitenkin herätty ja se on edesauttanut väkivallan tutkimista ja sen ennaltaehkäisyä. (Jokinen, 2000, s. 21) Sukupuolittunut väkivalta ja sen syy-seuraussuhde on hyvä tiedostaa, mutta pitää muistaa, että väkivaltaa esiintyy kaikissa sukupuoliluokissa sekä tekijöinä, että uhreina.

2.2 Lähisuhdeväkivallan määritelmä

Lähisuhdeväkivalta on ihmisten välistä väkivaltaa, jossa väkivallan tekijä ja sen kohde ovat tai ovat olleen keskenään läheisessä suhteessa. (Bildjuschkin ym., 2020, s. 7)

Lähisuhdeväkivallan taustalla oleva ihmissuhde voi olla nykyinen tai entinen parisuhde, mutta lähisuhdeväkivalta voi kohdistua myös esimerkiksi omaan lapseen, omaan vanhempaan tai johonkin muuhun lähisukulaiseen. Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikissa

sosiaaliluokissa ja kulttuureissa. Lähisuhdeväkivallan tekijä voi olla puoliso, ex-puoliso, lapsi, sisarus, sukulainen tai tuttava. (Ewalds, 2005, s. 2)

Koska lähisuhdeväkivallan taustalla on läheinen ihmissuhde, aiheuttaa se yleensä hyvin ristiriitaisia tunteita sekä tekijässä että uhrissa. Osapuolten välillä on sekä hyvin voimakas tunneside, että vahva väkivaltaan ja kontrolliin perustuva valtasuhde. Läheisen ihmissuhteen tuottaman ristiriitaisuuden lisäksi lähisuhdeväkivalta tapahtuu yleensä turvalliseksi miellettyssä kotiympäristössä, mikä tekee väkivallasta vieläkin raadollisempaa. Edellä mainittujen asioiden vuoksi lähisuhdeväkivalta ei usein tule viranomaisien tietoon, sillä väkivalta tapahtuu suljettujen ovien sisällä aiheuttaen häpeää ja syyllisyyttä sekä halua pysyä vai ti tilanteesta. Siksi lähisuhdeväkivallan seuraukset voivat olla hyvin traumaattisia ja pitkäkestoisia. (Siukola, 2014, s. 10)

Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, ikäluokasta ja sukupuolesta riippumatta. Lähisuhdeväkivaltaa on olemassa paljon erilaista ja siksi siihen puuttuminen vaatii ammattihenkilöltä paljon ymmärrystä ja muuntautumiskykyä eri tilanteista toiseen. Väkivalta voi olla jatkuvaa, jopa vuosikymmeniä kestävää tai se voi olla yksittäinen tapahtuma, joka ei toistu. Väkivallalla voi olla myös selkeä roolitus tekijästä ja uhrista tai se voi olla molemminpuolista. Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua yhteen tai useampaan eri henkilöön. (Siukola, 2014, s. 11)

2.3 Lähisuhdeväkivallan muodot

Lähisuhdeväkivallan ilmenemismuodon määrittää se, mitä väkivaltaa käytetään. Väkivallan eri muotoja ovat fyysinen, henkinen, taloudellinen, seksuaalinen, kulttuurinen ja uskonnollinen väkivalta sekä kunniaan liittyvä väkivalta. (Bildjuschkin ym., 2020, ss. 9–10)

Seksuaalisesta väkivallasta on erotettu erikseen lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, sillä se on tekona äärimmäisen traumatisoiva lapsen ja tekijän ikäeron sekä lapsen kehitysvaiheen takia. Henkisen väkivallan alle menee välineellinen väkivalta, joka tarkoittaa toisen omaisuuden tahallista rikkomista tai vahingontekoa sekä vainoaminen, joka tarkoittaa pelon aiheuttamista henkilössä tai ihmisryhmässä esimerkiksi seuraamalla ja uhkaamalla. (Bildjuschkin ym., 2020, s. 9)

2.3.1 Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta on yleisin väkivallan muoto, jota esiintyy myös kaikissa väkivallan muodoissa. Se tarkoittaa toisen ihmisen toistuvaa tahallista psyykkistä vahingoittamista. Henkinen väkivalta on käsitteenä laaja ja sitä voi olla hyvin vaikeaa tunnistaa, sillä siitä ei aina jää jälkiä, se voi tapahtua piilossa ja se voi olla sanallista tai sanatonta. Henkisen väkivallan tunnistaminen voi olla ammattilaisellekin vaikeaa. Usein henkinen väkivalta kehittyy pikkuhiljaa, joten välttämättä sen uhri ei ymmärrä kärsivänsä siitä. Henkinen väkivalta voi alkaa pienestä, kuten läheisen pukeutumisen tai tekemisten arvostelusta ja kasvaa vähitellen pahemmaksi. Äärimmäisillään henkinen väkivalta voi olla toisen ihmisen täydellistä henkistä kiduttamista, piinaamista ja kontrolloimista. Henkinen väkivalta voi olla esimerkiksi uhkailua, alistamista, arvostelua, rajoittamista, eristämistä, kaltoinkohtelua, voimakasta mustasukkaisuutta, itsemurhalla tai väkivallalla uhkailua, nöyryyttämistä, halveksimista, huutamista, valehtelua, kiristämistä, painostamista, pelottelua, kontrolloimista, syyllistämistä tai häirintää. Vaikka henkinen väkivalta voi olla tarkoituksenmukaista uhrin kontrolloimista tai vallankäyttöä omien etujen saavuttamiseksi, ei tekijä välttämättä tunnista itse syyllistyvänsä henkiseen väkivaltaan. (Ahola & Ahola, 2016, s. 56)

Jokaiseen parisuhteeseen sisältyy joskus riitoja. Riita muuttuu henkiseksi väkivallasta, kun toinen osapuoli ei uskalla tuoda ilmi mielipiteitään, koska pelkää toisen osapuolen reaktiota, oman turvallisuutensa vaarantumista tai riidan seurauksia. (Naistenlinja, n.d.)

Henkinen väkivalta voi olla myös välineellistä väkivaltaa, jolloin tekijä välineellisesti pyrkii aiheuttamaan kärsimystä uhrille. Välineellinen väkivalta voi olla esimerkiksi uhrin puhelimen tai auton hajottamista tai lemmikin satuttamista. (Vaasan ensi- ja turvakoti, n.d.)

2.3.2 Fyysinen väkivalta

Näkyvin ja selkeästi väkivallan muodoista parhaiten tunnettu on fyysinen väkivalta. Törmäämme fyysiseen väkivaltaan usein, sillä sitä näytetään ja siihen viitataan taiteessa jatkuvasti. Fyysinen väkivalta tulee meille tutuksi myös historian tunneilla, vaikka entisajan sodissa ja valtataisteluissa on kyse paljon muustakin kuin väkivallan fyysisestä puolesta. Fyysinen väkivalta on ruumiillisen koskemattomuuden tahallista rikkomista, eli toiseen fyysisesti kajoamista luvatta. (Bildjuschkin ym., 2020, s. 9) Väkivallan fyysisiä seurauksia ovat esimerkiksi ruhjeet, mustelmat, haavat, murtumat, aivotärähdykset- ja vammat, palovammat sekä silmä- ja hammasvammat. (Siukola, 2014, s. 12)

Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi lyöminen, potkiminen, pureminen, sylkeminen, tavaroiden heittäminen kohti, teräaseella uhkaaminen tai sen käyttö, puristaminen, kuristaminen tai töniminen. Fyysinen väkivalta ei välttämättä aiheuta ruumiillista vahinkoa, mutta fyysinen väkivalta aiheuttaa kuitenkin aina psyykkisiä seurauksia. Tällaisia voisi olla esimerkiksi lisääntynyt pelko, ahdistus, unihäiriöt ja psykosomaattinen oireilu esimerkiksi lisääntynyt päänsärky. (Siukola, 2014, s. 12)

Lähisuhdeväkivallassa fyysinen väkivalta ei tule yksin, vaan siinä on aina kyse myös henkisestä väkivallasta. Näitä kahta käsitettä onkin vaikea erottaa toisistaan, sillä siellä missä on fyysistä väkivaltaa, on myös henkistä väkivaltaa. Fyysisessä väkivallassa on kyse alistamisesta ja valta-asemien hyödyntämisestä, joten se jo itsessään täyttää myös henkisen väkivallan kriteerit. Henkistä väkivaltaa voi kuitenkin olla ilman väkivallan fyysistä puolta. Seksuaalinen väkivalta voi myös aiheuttaa vakavia fyysisiä vammoja, esimerkiksi raiskauksen tai silpomisen seurauksena.

2.3.3 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta on uhrin seksuaalisuuden lisäksi koko ihmisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja yksityisyyttä loukkaavaa vallan- ja voimankäyttöä. Seksissä ja seksuaalisissa teoissa tulee aina olla molempien osapuolien suostumus ja tekojen perustua vapaaehtoisuuteen. Mikäli suostumusta ja vapaaehtoisuutta ei ole, ovat teot seksuaalista väkivaltaa. Pakottaminen voi myös tapahtua, kun uhri ei pysty antamaan selkeää suostumusta ollessaan esimerkiksi unessa, humalassa tai muulla tavoin estynyt ilmaisemaan tahtoaan. (Terveyskylä, n.d.)

Aina seksuaalinen väkivalta ei ole fyysistä pakottamista, vaan uhri voi alistua seksiin myötäiläkseen tekijää esimerkiksi välttyäkseen väkivallalta tai saavansa itselleen tai lapsilleen rauhan nukkua. Seksuaalista väkivaltaa on esimerkiksi ei toivottu koskettelu, lähentely, ahdistaviksi koetut seksuaaliset kommentit, seksuaalisen materiaalin katsomiseen pakottaminen, väkivaltainen seksi, raiskaus, seksuaalisiin tekoihin pakottaminen, ehkäisyn tai sukupuolitaudeilta suojautumisen estäminen, silpominen, pakotettu prostituutio, pakolliset neitsyyden tarkistukset ja pakkoabortti. (Terveyskylä, n.d.)

Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan muita tekoja kuin sukupuoliyhteyttä, sillä sukupuoliyhteyden sisältävät teot arvioidaan aina lähtökohtaisesti törkeinä tekoina. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on laaja käsite, joka kattaa monia eri tekoja. Näitä tekoja ovat esimerkiksi seksuaalisesti olennainen koskettelu, sukupuolielimen esittely lapselle, lapsen

saaminen koskemaan sukupuolielintä, lapsen saaminen seuraamaan seksuaaliväritteistä toimintaa, lapsi saadaan toimimaan seksuaaliväritteisellä tavalla sekä seksuaalisesti latautuneet puheet ja viestit lapselle. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ei siis edellytä fyysistä kosketusta vaan voi tapahtua esimerkiksi teknisiä välineitä hyödyntäen. (Trejtnar, 2019, ss. 12–13)

2.3.4 Taloudellinen väkivalta

Taloudellista väkivaltaa esiintyy monissa erilaisissa muodoissa. Se on esimerkiksi läheisessä ihmissuhteessa tapahtuvaa taloudellista kiristämistä, autonomisen rahallisen toimimisen estämistä, taloudellisesta vastuusta kieltäytymistä, auttamatta jättämistä, tulojen ja menojen tasaantumista epätasaisesti sekä taloudellisen tilanteen muuttamiseen liittyvää haluttomuutta. Taloudellinen väkivalta pitää sisällään aina rahallisen valtasuhteen ja on näin taloudellista hyväksikäyttöä. (Pollari, 2022, s. 15)

Taloudellisen väkivallan motiiveina toimii oman taloudellisen hyödyn tavoittelu ja tavoite kontrolloida ja vahingoittaa läheistä taloudellisesti. Lähisuhdeväkivallan tavoin myös taloudellinen väkivalta on sukupuolittunutta, joten taloudellisen väkivallan tekijänä on tilastojen valossa useimmiten mies. Tämä johtuu pitkälti siitä, että miehen taloudellinen asema on vahvempi kuin naisilla esimerkiksi palkkaerojen ja työpaikkojen jakautumisen johdosta. Sukupuolittuneisuuteen vaikuttaa myös historia, sillä mies on aina mielletty perheen pääksi, joka on kantanut taloudellisen vastuun perheestään. (Pollari, 2022, s. 9)

Ison Britannian tutkimuksessa Money matters (Sharp-Jeffs, n.d., s. 11) luetellaan kolme eri taloudellisen väkivallan muotoa taulukon muodossa (Kuva 1.). Muodot ovat taloudellinen kontrollointi, taloudellinen sabotointi ja taloudellinen hyväksikäyttö. Kontrollointia on esimerkiksi vaatimukset siitä, miten ja mihin rahaa käytetään sekä taloudellisten päätösten tekeminen ilman yhteistä keskustelua. Sabotoinniksi luetellaan esimerkiksi kumppanin työn teon estäminen tai kieltäminen. Hyväksikäyttöä on yhteisen talouden laskujen maksamatta jättäminen tai niitä varten säästettyjen rahojen tuhlaaminen.

Kuva 1. Yhteenveto taloudellisen väkivallan muodoista (Sharp-Jeffs, n.d., s. 11)

Form of financial abuse	Example
Financial control	<ul style="list-style-type: none"> Demands to know how money is spent (i.e. demands receipts) Makes important financial decisions without discussion Keeps financial information secret Makes partner ask for money
Financial exploitation	<ul style="list-style-type: none"> Does not pay household bills Spends money needed for household bills Builds up debt under partner's name
Financial sabotage	<ul style="list-style-type: none"> Does things to stop partner from going to work/college Demands partner stops working/studying Does not allow partner to work/study

2.3.5 Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta

Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta on usein tapahtumasarja eri väkivallan muotoja. Uskonnollinen väkivalta voi olla toisen uskonnollisten tarpeiden tai uskonnon toteuttamisen pilkkaamista, estämistä tai kieltämistä. Myös pakottaminen noudattamaan uskonnon sääntöjä ja normeja, kuten pukeutumisen ja syöminen kontrollointi on uskonnollista ja kulttuuriin liittyvää väkivaltaa. (THL, 2023-b)

Kunniaan liittyvä väkivalta on usein sidoksissa uskonnolliseen ja kulttuuriin liittyvään väkivaltaan. Motiivina on perheen tai suvun kunnian säilyttäminen. Kunniaan liittyvä väkivalta on usein pakottavaa kontrollia, joka voi ilmetä esimerkiksi avioliittoon pakottamisena, eron estämisenä, tyttöjen tai naisten sukupuolielinten silpomisena, taloudellisena kontrollointina. Sitä voi ilmetä myös painostamisena, vainoamisena, rajoittamisena ja estämisenä. Kunniaan liittyvän väkivallan uhreja ovat useimmiten naiset, tytöt, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat sekä nuoret. Miehiin kohdistuva kunniaan liittyvä väkivalta voi olla esimerkiksi väkivaltaan pakottamista. (THL, 2023-b)

2.4 Lähisuhdeväkivallan seuraukset

Väkivalta on usein hyvin monialaista, ja vaikka uhri kärsisikin vain tietyn tyyppisestä väkivallasta, aiheuttaa väkivalta hyvin laaja-alaisia vaikutuksia. Lähisuhdeväkivalta on luonteeltaan hyvin raadollinen, sillä lähisuhdeväkivallan tekijä ja uhri ovat läheisessä suhteessa keskenään. Lähisuhdeväkivallan seuraukset näkyvät esimerkiksi heikentyneenä

elämänlaatuna ja terveydentilana sekä terveyspalveluiden lisääntyneenä käyttönä. (Hallman-Keiskoski ym., 2014, s. 114)

Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa lukuisia seurauksia. Fyysinen väkivalta, esimerkiksi lyönnit ja potkut, aiheuttaa selkeitä fyysisiä vammoja. Väkivalta voi aiheuttaa myös psykosomaattisia oireita, jotka näyttävät fyysisinä oireita, mutta ne syntyvät psyykkisestä kuormituksesta. Tällaisia on esimerkiksi päänsärky ja pahoinvointi. Lähisuhdeväkivallan psykososiaalisia vaikutuksia ovat taas esimerkiksi unettomuus, ahdistus ja sosiaalisen toiminnan häiriintyminen. Lähisuhdeväkivallan uhrin ovat kokemustensa vuoksi hyvin alttiita mielenterveysongelmille. Seksuaalinen väkivalta voi aiheuttaa fyysisiä ja psyykkisiä seurauksia. Fyysisiä seurauksia voivat olla kipu, tulehdukset ja seksuaaliterveyden ongelmat. Psyykkisiä seurauksia ovat yleensä luottamuksen rikkoutuminen, henkilökohtaisen käsityksen muuttuminen omasta kehosta ja läheisyydestä, sekä usein pitkäkestoiset vaikutukset seksuaalisuuteen ja ihmissuhteisiin. (Hallman-Keiskoski ym., 2014, s. 114)

Henkisen väkivallan seurauksista ei olla yhtä tietoisia, sillä sitä on tutkittu vähemmän tutkimusten painottuessa väkivallan fyysiseen puoleen. Tämä johtuu siitä, että henkistä väkivaltaa on vaikea havaita ja nimetä sekä sen seuraukset ovat huonosti tunnistettavissa. Nykyiset tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että henkisen väkivallan seuraukset psyykkiseen hyvinvointiin ovat vakavampia, kuin fyysisen väkivallan. 2014 vuonna tehdyssä tutkimuksessa Henkisen, fyysisen ja seksuaalisen lähisuhdeväkivallan vaikutukset psykososiaaliseen hyvinvointiin käy ilmi, että henkinen lähisuhdeväkivalta oli kaikilla tutkimuksen mittareilla mitattuna vahvimmin yhteydessä hyvinvoinnin heikentymiseen. (Hallman-Keiskoski ym., 2014, s. 118)

Lähisuhdeväkivallan seuraukset keskittyvät usein vahvasti uhriin, mutta lähisuhdeväkivallan tekijä kärsii myös tekemästään väkivallasta. lähisuhdeväkivallan tekijä kokee usein katumusta ja itseinhoa toiminnastaan, sekä häpeää tapaansa toimia. (Ahola & Ahola, 2016, s. 60) Häpeän vuoksi lähisuhdeväkivallan tekijä voi pelätä leimaantumista tai kasvojen menettämistä. Tällaisen pelon vuoksi avun hakeminen saattaa vaikeutua.

Koska lähisuhdeväkivalta aiheuttaa paljon erilaisia haittavaikutuksia uhrille sekä tekijälle, kuluttavat he runsaasti terveydenhuollon palveluita. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjan tutkimushankkeessa, jossa selvitettiin lähisuhdeväkivallasta aiheutuvaa palveluiden käyttöä sekä kustannuksia, käy ilmi, että lähisuhdeväkivallan uhriksi tunnistettujen henkilöiden terveydenhuoltokustannukset ovat yli kaksinkertaiset vertailuryhmään nähden. Tutkimuksen tuloksista saatiin myös selvitettyä, että

keskimääräinen lisäkustannus terveydenhuololle jokaista lähisuhdeväkivaltaa kokenutta henkilöä kohden on 1 024 euroa vuosittain. (Hietamäki ym., 2022, s. 84) Tulosten perusteella voidaan sanoa, että väkivalta aiheuttaa runsaasti lisäkustannuksia valtiollemme. Fyysisen väkivallan ulkoiset seuraukset merkitään varmimmin terveydenhuollossa väkivaltateon seuraukseksi, sillä oireilu on helppo yhdistää väkivaltaan, kun taas esimerkiksi psykosomaattisen oireilun yhdistäminen on hankalampaa. Fyysistä jäljistä ja vammoista on myös vaikeampi valehdella tai piilotella varsinaista syntytapaa, joten tällöin uhrit helpommin avautuvat kokemastaan väkivallasta.

3 Lähisuhdeväkivallan tekijä

Lähisuhdeväkivallan tekijä on väkivaltaa lähisuhteessa käyttävä henkilö. Tässä luvussa käsitellään lähisuhdeväkivallan tekijää subjektina. Tekijän näkökulmaa vahvistetaan pohtimalla lähisuhdeväkivallan tekijän sosiokulttuurista todellisuutta havainnoiden, miksi väkivaltaiset toimintamallit syventyvät käyttäytymismalleiksi.

Luvussa pohditaan, miksi väkivaltaa käytetään, tuoden esille erilaisia tutkittuja näkökulmia väkivallan teemasta. Nämä näkökulmat ovat biologinen, kehityspsykologinen, oppimisterapeuttinen, perhedynaaminen ja sosiokulttuurinen. Lisäksi käydään läpi, onko lapsuuden kokemuksilla tai kasvatuksella merkitystä väkivaltaisuuteen. Näiden vaikutusta havainnoidaan tuomalla esiin tutkittu ja laajasti tiedetty kiintymyssuhdeteoria. Tämän lisäksi luvussa pohditaan opittua väkivaltaisuutta, eli mallioppimisteoriaa.

3.1 Miksi väkivaltaa käytetään?

Juurisyitä väkivallalle, etenkin lähisuhteissa tapahtuvalle, on etsitty pitkään. Syyksi voidaan ajatella, että väkivallan tekijä ei ole vielä oppinut, miten haitallista väkivalta on ja miten tärkeää turvallisuus on. Syyinä voi olla myös se, ettei väkivallan tekijä ole vielä oppinut vaihtoehtoisia tapoja toimia ristiriitatilanteissa tai hillitsemään itseään. Eri asiantuntijat ovat löytäneet erilaisia selityksiä väkivallan syyille ja kirjallisuudessa sitä käsitellään pääosin viidestä näkökulmasta. Näitä näkökulmia ovat biologinen, kehityspsykologinen, oppimisterapeuttinen, perhedynaaminen ja sosiokulttuurinen. Biologinen näkemys selittää toistuvaa väkivaltaisuutta aineenvaihdunnan häiriönä aivojen ja muun elimistön välillä, jossa usein on taustalla alkoholin liikakäyttöä. Kehityspsykologinen näkemys selittää väkivaltaisen käyttäytymisen johtuvan persoonallisuuden häiriöstä, joka johtuu lapsuudessa koetuista traumaattisista tapahtumista. Tätä hoidetaan usein pitkäkestoisella ja intensiivisellä

psykoterapialla ja lääkityksellä. Oppimisterapeuttinen näkemys osoittaa väkivaltaisen käyttäytymisen olevan nimensä mukaan opittua käyttäytymistä. Opittu väkivaltainen käyttäytyminen vahvistuu aina, kun tekijä hyötyy tai saa jotakin etua toiminnallaan. Tämänkaltaista väkivaltaa hoidetaan opettamalla tekijälle uusia vaihtoehtoisia tapoja toimia tilanteissa, joissa tekijä on aiemmin käyttänyt väkivaltaa. (Ahola & Ahola, 2016, ss. 56–59)

Perhedynaamisen näkemyksen mukaan väkivaltainen käyttäytyminen liittyy haasteisiin lähisuhteissa, sisältäen parisuhteen ja sukulaisuhteet. Hoidossa keskitytään haasteiden löytämiseen ja niiden ratkaisemiseen, eikä niinkään väkivaltaisiin tekoihin. Tämänkaltaisen hoidon erilaiset asiantuntijat ovat todenneet toimivaksi sen vuoksi, että tekijät usein selittävät läheisten pahoinpitelemistä sillä, että heitä on provosoitu toimimaan väkivaltaisesti. Kun keskitytään haasteisiin väkivaltaisuuden taustalla, ei vastuu tapahtuneista ole yksin tekijällä ja näin ollen päästään parempaan lopputulokseen tekijän kanssa. Vastuu väkivallasta on kuitenkin aina yksin tekijällä, eikä sitä voida vähätellä tai perustella muilla syillä. Sosiokulttuurinen näkemys selittää väkivaltaisuuden stressillä, joka johtuu esimerkiksi taloudellisesta tilanteesta, huonoista asuinolosuhteista, naisten alisteisesta asemasta, patriarkaalista asenteista tai väkivaltaivihteen lisääntymisestä. Sosiokulttuuriin syihin luetaan myös rikollis- ja huumejengien elämäntavat ja arvot, jotka mahdollistavat väkivaltaisen käyttäytymisen. (Ahola & Ahola, 2016, ss. 56–59)

3.2 Lapsuuden kokemusten ja kasvatuksen merkitys väkivaltaisuudessa

Lasta kasvattavien henkilöiden luomat suhteet ovat pienen lapsen ensimmäisiä ihmissuhteita ja siksi ne ovat hyvin merkityksellisessä asemassa. On tutkittu, että varhaislapsuuden ensimmäisillä ihmissuhteilla on suuri vaikutus ihmisen psykososiaalisiin taitoihin ja käsityksiin maailmasta sekä itsestään. Ehkä tunnetuin teoria liittyen varhaislapsuuden ihmissuhteisiin on John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria. Se perustuu ajatukseen, että tietyt psykoanalyysin periaatteet, eli tarve pysytellä turvassa ja vaaratilanteen sattuessa lähellä hoivaavaa aikuista, ovat linjassa havaintoihin eläimen leimautumisesta. (Sinkkonen, 2014, s. 1866) Vauvalla on luontainen ja ensisijainen tarve tavoitella ja kiintyä hoivaavaan aikuiseen. Se, kuinka hoivaava aikuinen pystyy vastaanottamaan lapsen läheisydentarvetta, vaikuttaa lapsen perusturvallisuuden kokemukseen ja käsitykseen. Ensimmäisen ikävuoden aikana lapselle muodostuu perusuottamus tai -epäluottamus, jonka pohjalta lapsi rakentaa oman psyykkisen kehityksensä. (Keltikangas-Järvinen, 1978, s. 107)

Muodostunutta käsitystä maailmasta ja ihmissuhteista kutsutaan kiintymyssuhdemalliksi. (Odottavan äidin käsikirja, 2020) Kiintymyssuhdemalli voi olla turvallinen, turvaton tai sitä ei

kaotoisen ympäristön ja hoivaamisen vuoksi ole syntynyt. Voiko turvaton kiintymyssuhde tai kiintymyssuhteen puuttuminen olla yhteydessä väkivaltaiseen käyttäytymiseen? Jari Sinkkonen tuo esiin kirjassaan *Kiintymyssuhteet elämänkaareissa* (2018, s. 9, luku *Kiintymyssuhdehäiriöiden yhteydet psykopatologiaan*), että mikään trauma tai riskitekijä ei johda aina samanlaiseen lopputulokseen. Se, kuinka kauaskantoisia trauman seuraukset ovat, riippuu yksilöllisistä tekijöistä. Tällainen on esimerkiksi resilienssi, eli psyykinen selviytymis- ja palautumiskyky.

Voidaan siis todeta, että mitkään lapsuuden vaille jäämisen kokemukset eivät yksinään aiheuta väkivaltaisuutta tai ole siihen yhteydessä, vaikka lapsen tarpeisiin vastaaminen vaikuttaakin lapsen psyykkiseen hyvinvointiin ja kehitykseen. (THL, 2020) Jari Sinkkonen esittelee kirjassaan *Kiintymyssuhteet elämänkaareissa* (2018, s. 11, luku *kiintymyssuhdehäiriöiden yhteydet psykopatologiaa*) Deklyen ja Greenbergin mallin, jossa on esitelty neljän eri ulottuvuuden yhteisvaikutuksen lapsen häiriintymisen synnyssä. Nämä ulottuvuudet ovat turvaton kiintymyssuhde, tehoton vanhemmuus, perheen kokemat vastoinkäymiset tai riskit ja lapsen yksilölliset, epätyypilliset piirteet eli biologinen haavoittuvaisuus.

Kiintymyssuhteeseen liittyy myös paljon kasvatusta. Kasvatusta on kaikki toiminta, jolla vanhempi vaikuttaa lapseen ja jonka avulla lapsi kasvaa osaksi yhteisöä, eli perhettä, sekä yhteiskuntaa. Kasvatuksen avulla lapsi oppii itsestään ja ympäröivästä maailmasta, oikeasta ja väärästä sekä oikeuksistaan, vastuistaan ja velvollisuuksistaan. Kasvatuksen päätehtävä on opettaa lasta selviytymään elämästä. (MLL, 3.3.2021) Oikean ja väärän sekä hyvän ja pahan tiedostaminen onkin avainasemassa väkivaltaisuuden teemassa ja siksi kasvatuksenkin merkitys korostuu.

Timo Purjon artikkelin mukaan (2008, s. 363) väkivaltaisuutta pitäisi ennen kaikkea pitää elämäntaidollisena ongelmana. Artikkelissa väkivaltaisuus liitetään tajunnallisuuteen ja vuorovaikutukseen ympäristön kanssa. Purjo uskoo "väkivallattomaankasvatukseen", jossa otettaisiin huomioon elämäntilanteen yksilölliset, kohtalonomaiset tekijät sekä persoonan siihenastinen kehitys. Tämän taustalla on ajatus siitä, että kasvatuksen tärkein tehtävä on ihmisen sivistäminen moraaliseksi, eli moraalisia ratkaisuja tekemiseksi tekijäksi. Siinä minkälaisiksi moraaliset teot määrittyvät, kasvatusta on avainasemassa. (Purjo, 2008, ss. 353–365)

3.2.1 Opittu väkivaltaisuus

Opittu väkivaltaisuus perustuu mallioppimisteoriaan, jonka kehittäjä on Albert Bandura. Lapsi oppii ilmaisemaan ja säätelemään aggressiota vuorovaikutuksen kautta ja siksi lapsi voi omata myös haitallisia keinoja. Mallioppimisteorian mukaan sillä on suuri merkitys, minkälaisia tunnesäätelykeinoja lapsen lähiaikuinen omaa. Eli jos lapsi on lähiaikuistensa toimesta todistanut väkivaltaa, on mahdollista, että lapsen oma kynnys käyttää väkivaltaa madaltuu tulevaisuudessa. Altistuminen väkivallalle lisää alttiutta käytösongelmiin ja aggressiivisuuteen. Mallioppimisteoria kattaa myös esimerkiksi kaveripiiristä, mediasta ja muusta ympäristöstä opitun väkivallan mallin. (Mielenterveystalo, n.d.)

Mallioppimisteoriaa tukevat myös havainnot ja tutkimukset siitä, että väkivalta on ylisukupolvinen ilmiö. Vaikka lapsena koettu väkivaltaisuus on yhteydessä aikuisena koettuun ja käytettyyn väkivaltaan, ei aiheesta voi tehdä suoria johtopäätöksiä. Kyse on lisääntyneestä alttiudesta väkivaltaan, eikä siitä, että väkivaltaisuus siirtyisi ehdottomasti sitä kokeneelle tai nähneelle henkilölle. (Jokinen, 2000, s. 16)

3.3 Väkivallan kierre

Väkivalta voi olla kertaluontoista, mutta usein sille on ominaista syklisyys. Koska kertaluontoinenkin väkivalta jättää pelkoa ja epävarmuutta, yksittäisiinkin tapauksiin tulee puuttua. Syklisyydellä tarkoitetaan, että suhteessa on sekä hyviä että huonoja vaiheita. Väkivallan syklisyyttä kuvataan nettiturvakodin kuvalla, jossa eritellään väkivallan kierteen eri vaiheet. (kuva 2.). Hyvät vaiheet pitävät usein sisällään rakkautta ja rauhaa ja luovat toivoa väkivallan loppumisesta. Huonot vaiheet sisältävät väkivaltaa tai sen uhkaa. Väkivallan kierre on tapahtumaketju, joka kuvastaa mitä tapahtuu ennen väkivaltaa ja mitä väkivallan jälkeen. (Nettiturvakoti, n.d.-a)

Kuva 2. Väkivallan kierre (Nettiturvakoti, n.d.-a)



Kierre alkaa yleensä pariskunnan tai perheenjäsenten välien kiristymisenä. Kumppania kohtaan luodut odotukset eivät toteudu, syntyy ristiriitoja sekä tyytymättömyyttä ja riitely alkaa. Tässä kohtaa riitelyyn voi sisältyä henkistä väkivaltaa, sekä myös fyysistä väkivaltaa, kuten riidellessä tönimistä, tavaroiden rikkomista ja uhkailua. Riita jää usein selvittämättä läpikotaisin, jolloin jännitys kasvaa. Jännityksen kasvua seuraa "räjähdys" eli väkivaltilanne, kuten fyysinen pahoinpitely. Räjähdyksen usein laukaisee jokin toisarvoinen asia. Myös päihteet saattavat liittyä tähän vaiheeseen. Räjähdyksen jälkeen seuraa selittelyä, syyllisyyttä, anteeksipyytämistä ja anteeksiantoa. Tekijäosapuoli lupaa, ettei vastaavaa tapahdu enää koskaan. Kumpikin puoliso haluaa elämän jatkuvan rauhallisena. Tässä kohtaa väkivaltaan on hyvä tilaisuus puuttua, sillä rauhallisessa vaiheessa molemmat uskovat muutokseen ja haluavat sitä. Apua voi hakea yhdessä tai erikseen tilanteesta riippuen. Hoitamattomana väkivallalla on tapana uusiutua. Mikäli väkivaltaan ei puututa, se todennäköisesti kasvaa ja kärjistyy ja kierteen vaiheet lyhenevät. Väkiavallasta saattaa tulla luonnoton vääristyneen todellisuuden tila, johon liittyy väkivallan vähättely ja sen oikeutettuna pitäminen. (Nettiturvakoti, n.d.-a)

4 Väkiavallatyö

Väkiavallatyö on väkivallan parissa tehtävää työtä, jota tarjotaan väkivallan uhreille, tekijöille ja sitä todistaneille. Väkiavallatyön palveluihin voi olla yhteydessä myös silloin, kun on

huolissaan itsestään tai läheisestään tai jos ammattilainen haluaa ohjata väkivaltaisesti käyttäytyneen asiakkaan väkivaltatyön palveluihin. (Kriisikeskus Mobile, n.d.)

Tämä luku käsittelee Suomen väkivaltatyötä ja sen käytäntöjä. Tekstissä käydään läpi, mitä ammatillista osaamista väkivaltatyö vaatii. Luvussa tuodaan esille eri toimijoiden rooli nykyisessä palvelujärjestelmässä sekä pohditaan eteenpäin ohjaamisen tärkeyttä jokaisella sektorilla oikean avun takaamiseksi. Luvussa käsitellään myös ammattilaisen ilmoitusvelvollisuutta. Asiakkaan kohtaaminen ja sen lähtökohdat avataan sekä luetellaan, mitä nimenomaan lähisuhdeväkivalta-asiakkaan kohtaamisessa täytyy huomioida.

4.1 Ammatillinen osaaminen palveluissa

Lähisuhdeväkivalta on laaja ilmiö ja siksi väkivallan parissa tehty työ koskettaa monia eri ammattilaisia ja toimijoita. Lähisuhdeväkivallan yleisyyden ja sen, että lähisuhdeväkivalta ei katso aikaa tai paikkaa, takia peruspalveluissa tarvitaan valmiutta tunnistaa lähisuhdeväkivalta sekä kykyä antaa tietoa ja apua tapahtuneen lähisuhdeväkivallan eri osapuolille. (Ewalds, 2005, s. 19) Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja sen puheeksi ottaminen on kaikille kuuluvaa työtä. Tämän lisäksi ammattilaisten eettiset ja lailliset periaatteet velvoittavat väkivallan puuttumiseen, ilmoituksen tekemiseen sekä avun piiriin ohjaamiseen. (THL, 2022-a) Jokaisella kunnalla ja hyvinvointialueella on velvollisuus tarjota palveluketjuja väkivallan uhreille, tekijöille ja sitä todistaneille. Tämän lisäksi kunnilla on velvollisuus ohjata väkivaltatyön asiakkaita oikea-aikaisiin ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Palvelukokonaisuuksissa ja niiden saatavuudessa on tärkeää huomioida palveluiden riittävyys ja monipuolisuus sekä yhdenvertaisuus. (THL, 2022-b, s. 11.)

Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa sekä tekijässä että uhrissa pitkäkestoisia vaikutuksia ja sen kestäminen sekä siitä toipuminen on pitkä prosessi. Tämän vuoksi aloitteen avun hakemisen prosessia ei voi yksinomaan jättää väkivaltaa tehneen tai kokeneen henkilön vastuulle. Siksi on tärkeää, että ammattilaiset käyttävät aktiivista, ennaltaehkäisevää työtettä eli muistaisivat asiakastilanteissa väkivallan mahdollisuuden, ottaisivat sen puheeksi ja tarpeen mukaan puuttuisivat siihen. (Siukola, 2014, s. 18) Ammattilaisen arvio, ilman mahdollisen lähisuhdeväkivallan pohdintaa, ja kyvyttömyys tunnistaa väkivaltaa on iso turvallisuusriski kaikille lähisuhdeväkivallan eri osapuolille.

Puheeksiotto on yksi väkivaltatyön peruselementeistä ja tätä osaamista vaaditaan peruspalveluiden ammattiosaamisessa. Puheeksi oton tulisi aina tapahtua luottamuksellisessa tilassa ilman häiriötekijöitä. On myös tärkeää varmistaa, ettei tilassa ole

lapsia, sillä väkivalta nähtynä tai kuultuna ei kuulu lapsille. Ammattilaisen on tärkeää pystyä puhumaan ja kysymään väkivallasta suoraan, sillä se kertoo asiakkaalle sen, että väkivallasta voi ja saa puhua. (Siukola, 2014, s. 43) Sekä uhrin että tekijän kohtaamisessa on tärkeää pystyä tarpeen tullen kertomaan väkivallan eri muodoista ja sen moninaisesta luonteesta. Tämä on oleellista sen vuoksi, että moni ei välttämättä tajua itse käyttäneensä tai kokeneensa väkivaltaa. Väkivalta on myös tärkeää nimetä väkivallaksi, koska väkivaltaisen käyttäytymisen sanoittaminen joksikin muuksi vähättelee asian vakavuutta. (Siukola, 2014, s. 44–45)

Siukolan oppaassa Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan (2014, ss. 42–45) tuodaan esille kolme tärkeintä lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen vaihetta: kysy väkivallasta ja kerro, miksi kysyt, kuuntele ja anna tietoa, sekä lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomakkeen läpikäynti ja täyttö. Kyseisen rungon käyttöä on tarkoitettu käytettävän systemaattisessa lähisuhdeväkivallan kartoituksessa, mikä tarkoittaa väkivallan tunnistamisen ja puuttumisen välinettä, jota käytetään silloinkin, kun väkivallan merkit eivät ole näkyvillä tai asiakas ei itse osaa pyytää apua. Tämä edellyttää työtavan ottamista rutiininomaiseen käyttöön, jolloin väkivallasta kysytään kaikilta.

Kun väkivallasta kysyminen on systemaattista, asiakkaalle ei tule kokemusta, että hänen tapauksensa on erityinen tai hänen tilanteeseensa on kiinnitetty erityistä tarkkuutta. Systemaattista työtapaa helpottaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa yhteistyössä kehittämä lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake, sillä konkreettisen työkalun kanssa työskentely saattaa olla luonnollisempaa ja väkivallasta kysyminen on myös helpompi selittää organisaation yleiseksi toimintatavaksi. Suodatin- ja kartoituslomake on ensisijaisesti tarkoitettu väkivallan uhrin tunnistamiseen. (Siukola, 2014, ss. 29–54)

4.1.1 Väkivallan tekijän kohtaaminen

Lähisuhdeväkivallan tekijän auttamisessa on tärkeintä löytää vaihtoehtoisia toimintamalleja väkivallalle pitkäjänteisen ja luottamuksellisen tuen, avun ja hoidon avulla. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008, s. 27) Jotta tekijän olisi mahdollista päästä väkivaltaisista toimintamalleista eroon, ammattilaisen on tärkeä havainnollistaa, kuinka haitallista väkivaltainen toiminta on ja kuinka laaja-alaisia seurauksia siitä seuraa. (THL, 2022-a) Ammattilaisen pitää tuoda esille, että väkivalta on rikos ja väkivaltainen toiminta on aina väärin. Tätä ei ole kuitenkaan tarkoitus tehdä häpeää aiheuttaen, sillä toiminnasta tuomitseminen ei vie tekijää eteenpäin prosessissaan. Väkivallan vaarallisuus, sen

seuraukset ja tuomittavuus on tuotava lähisuhdeväkivallan tekijöiden kanssa tehdyssä työssä esille, jotta tekijä ymmärtää ja oppii ottamaan vastuun toiminnastaan. Vastuun ottaminen omista teoistaan ja toiminnastaan on yksi avaintekijä tekijätyön onnistumisessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, ss. 27, 34–35)

Samassa yhteydessä ammattilaisen pitää kertoa ammattietiikan mukaisesti ilmoitusvelvollisuudestaan. Ilmoitusvelvollisuus on aina sillä ammattilaisella, jolle tieto väkivalta- tai seksuaalirikosepäilystä on tullut. Ammattilaisen täytyy ilmoittaa epäilystä rikoksesta poliisille tai hyvinvointialueelle. (THL, 2023-b) Lapseen kohdistuvasta huolesta ammattilaisen on syytä tehdä lastensuojeluilmoitus, josta säädetään lastensuojelulaissa luvussa 5 (417/2007 § 25). Asiakkaan suostumuksella tiedon väkivallasta voi antaa myös suoraan kunnan väkivaltaan erikoistuneihin palveluihin, josta asiakkaaseen ollaan yhteydessä vuorokauden kuluessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008, s. 27)

Väkivallan tekijän kohtaamisen lomassa on tehtävä riskiarviota heistä, kehen väkivalta kohdistuu. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008, ss. 34–35) Tarvittavat toimet turvallisuusnäkökulmasta on tehtävä heti suuremman riskin välttämiseksi. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi riskiarviointi ja turvasuunnitelma. Turvasuunnittelussa on myös tärkeä muistaa, että lähisuhdeväkivallassa on ominaista, että uhrin ja tekijän roolit sekoittuvat. Tekijä voi siis olla myös uhri ja toisin päin. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää, että väkivallan käyttämisestä kertominen ei vähennä uhrikokemusta tai vaikuta avun tarjoamiseen. Ammattilaisen on tärkeä sanoittaa se, että oma väkivaltainen käyttäytyminen ei estä avun saamista, vaan myös tekijä on oikeutettu riittävään apuun ja tukeen. (Siukola, 2014, s. 54) Tämän vuoksi väkivallan puheeksi otto tekijätyössä on erityisen tärkeää, sillä väkivallan tekijöillä saattaa olla käsitys, ettei heille ole tarjolla apua tai heitä ei toimintansa takia haluta auttaa. Tekijöitä saattaa hiljentää myös oma häpeä toiminnastaan, joten ammattilaisen suora kysyminen väkivallasta, saattaa olla ratkaisevassa roolissa prosessin etenemisessä.

4.2 Kriisikeskus Mobile

Jyväskylässä toimiva Kriisikeskus Mobile on toinen opinnäytetyön yhteistyökumppani. Kriisikeskus Mobilessa tehdään väkivaltatyötä sekä uhrien että väkivaltaisesti käyttäytyneiden kanssa. Väkivaltatyö toteutetaan yksilötyönä suunnitelmallisesti ja ajanvarauksellisesti. Yksilötyössä käsitellään väkivaltaa ja sen seurauksia ja tavoitellaan väkivallatonta ja turvallista elämää. Perhe- tai parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyneille on käytössä ”vaihtoehto väkivallalle -ohjelma”, joka sisältää muuan muassa väkivallan eri muotojen ja seurauksien konkretisoimista, tietoa väkivallan vaikutuksista lapsiin,

vanhemmuuteen ja perheeseen, sekä tietoa väkivaltaisen käyttäytymisen säätelystä ja hallinnasta. (Kriisikeskus Mobile, n.d.)

Yksilötyön jälkeen asiakkailta on mahdollisuus jatkaa ryhmätyöskentelyssä. Mobilen tarjoama väkivaltatyö on asiakkaille maksutonta. Väkivaltatyöhön perehtyneet työntekijät tarjoavat myös mahdollisuuden konsultoida heitä tarvittaessa, mikäli kohtaa omassa työssään väkivaltaa kokeneen tai sitä käyttäneen asiakkaan tai haluaa ohjata heitä väkivaltatyöhön. (Kriisikeskus Mobile, n.d.)

5 Lähisuhdeväkivaltaan liittyvä lainsäädäntö

Väkivaltatyön ja ammattiauttamisen lisäksi Suomessa väkivaltaa ehkäistään ja siihen puututaan lainsäädännön ja erilaisten sopimusten avulla. Tässä luvussa käydään läpi Suomen väkivaltaan liittyvää lainsäädäntöä.

Luvussa perehdytään tarkemmin Suomen rikoslakiin. Rikoslaisissa on säädetty erilaisista rikoksista ja niiden rangaistavuudesta. Rikoslaisissa eritellään väkivaltarikoksiin liittyvät yksityiskohdat ja esitellään vainoaminen käsitteenä. Rikoslakia käsitellessä avataan myös lähestymiskielto käsitteenä, sillä se on lähisuhdeväkivaltaa tarkasteltaessa tärkeä tema. Myöhemmin luvussa käydään läpi myös kansainvälisiä sopimuksia, jotka liittyvät väkivallan ehkäisemiseen ja siihen puuttumiseen vahvasti. Luvussa esiin tuomat sopimukset ovat Istanbulin sopimus, ihmisoikeussopimus ja lasten oikeuksien sopimus.

5.1 Rikoslaki

Vuonna 1994 Suomessa kriminalisoitiin raiskaus avioliiton sisällä. Vuonna 1995 lähisuhdekivalta tuli virallisen syytteen alaiseksi Suomessa, viimeisenä Pohjoismaista. Tätä ennen vieraan ihmisen pahoinpitely oli aina rikos, mutta perheen sisällä tapahtuva pahoinpitely oli rikos vain, mikäli uhri teki siitä rikosilmoituksen. Tämä johtui ajattelutavasta, jonka mukaan kodin sisällä olevat tapahtumat ovat perheen yksityisasiasia. Nykyään lähisuhdeväkivaltaan puututaan samalla vakavuudella ja samoilla rikosoikeudellisilla seuraamuksilla, kuin muihinkin tapauksiin. Lainsäädännön tarkoituksena on viestittää, että lähisuhdeväkivalta on rikos, eikä sitä tule hyväksyä. (Nettiturvakoti, n.d.-b)

Rikoslain luku 21 jakaa pahoinpitelyt kolmeen osaan, joita ovat lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Aste arvioidaan tavan, vammojen ja kärsimyksen

perusteella. Pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely on aina syytteen alaisia rikoksia. Törkeä pahoinpitely johtaa aina oikeuskäsittelyyn. Lievä pahoinpitely on syytteen alaista, mikäli uhri on alaikäinen, uhri on tekijän läheinen tai lievä pahoinpitely kohdistuu henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi, eikä tekijä kuulu saman työpaikan henkilöstöön. Muissa tapauksissa asianomistajan on vaadittava rangaistusta tekijälle, jotta tutkinta aloitetaan. (Nettiturvakoti, n.d.-b)

Vuonna 1999 tuli voimaan laki lähestymiskiellosta. Lähestymiskielto tarkoittaa kieltoa lähestyä ja ottaa yhteyttä itsensä uhatuksi kokevaan henkilöön. Lähestymiskielloa voi hakea myös samassa asunnossa asuvaan henkilöön, jolloin puhutaan perheen sisäisestä lähestymiskiellosta. Lähestymiskielto voidaan määrätä, mikäli on perustellusti aihetta olettaa, että kiellon kohteena oleva henkilö tulisi tekemään jotakin itsensä uhatuksi kokevan henkilön terveydelle, hengelle, vapaudelle tai tulisi muulla tavoin vakavasti häiriköimään tätä. (Laki lähestymiskiellosta, 898/1998) Muita lähisuhdeväkivaltaan liittyviä lakeja ovat lait vapauden riistosta, lait kotirauhan rikkomisesta sekä lait laittomasta uhkauksesta ja vahingonteosta. Lastensuojelulain (417/2007) tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön ja kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laissa määritellään myös huostaanoton perusteet ja avohuollon tukitoimet, joissa perusteena on lapsen turvallisuuteen, terveyteen tai hyvinvointiin liittyvät uhat. (Lastensuojelulaki, 417/2007)

Yksi lähisuhdeväkivallan, etenkin päättyneen parisuhteen henkisen väkivallan keino on vainoaminen. Vainoaminen on rikosnimikkeenä tuore, se on ollut rikos Suomessa vuodesta 2014. Vainoaminen on jatkuvaa ei-toivottua yhteydenottoa, seuraamista, uhkailua tai muuta vastaavaa häirintää. Vainoaminen aiheuttaa uhrissa pelkoa ja ahdistusta. Turvatakseen itsensä, uhri voi hakea vainoajalle lähestymiskiellon. Vainoamisen lisäksi henkisen väkivallan tekijä voi syyllistyä laittomaan uhkaukseen, joka on rangaistava teko. Uhkaus on laitton, kun sen kohteella on syytä pelätä oman turvallisuutensa tai omaisuutensa puolesta. (Poliisi, n.d.)

5.2 Kansainväliset ihmisoikeussopimukset

Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, eli Istanbulin sopimus, tuli voimaan vuonna 2015. Sopimuksen tavoitteina on estää ja poistaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, suojata ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, taata tasa-arvoinen kohtelu, estää syrjintää sekä purkaa sukupuolten valtasuhteiden rakenteita. Tavoitteissa mainitaan myös yleisten toimintaperiaatteiden ja puitteiden luominen väkivaltaa ja perheväkivaltaa kokeneiden naisten auttamiseksi. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta --, 53/2015)

Vuonna 2017 perustettiin Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan toimikunta, jonka tehtävänä on vastata sopimuksen 10 artiklan edellyttämää kansallisten toimien yhteensovittamiselinä. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman laatiminen kuuluu Naisten kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan toimikunnalle, eli NAPE:lle. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022) Toimeenpanosuunnitelmia on julkaistu kaksi, ensimmäinen vuonna 2017 ja uusin vuonna 2022. Uusin toimeenpanosuunnitelma kattaa vuodet 2022–2025. Suunnitelman tavoitteena on vahvistaa Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa sekä asettaa tavoitteita sen käytäntöjen onnistumiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022, s. 7–11)

Ihmisoikeussopimus on Euroopan vuonna 1950 allekirjoittama sopimus, jonka Suomi hyväksyi ja saattoi voimaan 1990. Euroopan neuvoston, joka perustettiin 1949, päätehtävä on ihmisoikeuksien suojaaminen. Jokaisen Euroopan neuvoston jäsenmaan pitää hyväksyä ihmisoikeussopimus. (Ihmisoikeuskeskus, n.d.) Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamisen yleissopimuksen tarkoitus on kunnioittaa, ylläpitää, turvata ja edistää ihmisoikeuksia sekä säilyttää perusoikeudet yhteisten poliittisten periaatteiden ja laajan yhteisen ihmisoikeuksien ymmärtämisen avulla. (Euroopan ihmisoikeussopimus, 63/1999)

Ihmisoikeuksiin kuuluva yleissopimus lasten oikeuksista hyväksyttiin New Yorkissa yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa vuonna 1989. Suomessa se hyväksyttiin ja tuli voimaan vuonna 1991. Sopimus on asetettu takaamaan jokaiselle lapselle tarvitsemansa huolenpito, suojele ja turvallisuus sekä elämän perusedellytykset riippumatta lapsen rodusta, ihonväristä, sukupuolesta, alku- ja syntyperästä, uskonnosta tai muusta erottelusta. (Yleissopimus lasten oikeuksista, 59/1991) Sopimus kattaa lapsen oikeudet, kuten oikeuden opetukseen, sosiaaliturvaan ja kehitystasonsa mukaisesti oikeuden vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Ulkoministeriö, n.d.)

Lasten oikeuksien sopimusta ja sen toteutumista valvoo yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien komitea. Sen tärkein tehtävä on valvoa ja tarkastella sopimusvaltioiden määräaikaisraportteja sopimuksen toteutumisesta omassa maassaan. (Ulkoministeriö, n.d.) Suomen edellinen määräaikaisraportti annettiin kesällä 2019, jonka pohjalta Lasten oikeuksien komitea antoi suosituksia Suomelle. (Valtioneuvosto, 2023)

6 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen toteuttamisesta, käydään läpi tutkimuksen tausta ja tarve sekä avataan tutkimuksen menetelmä ja aineistonhankinta. Opinnäytetyön tutkimuksessa käytettyyn aineistonhankintamenetelmään, kyselyyn, paneudutaan tiedonkeruumenetelmänä. Opinnäytetyön tutkimuskyselyyn syvennytään sekä käydään läpi, mitä kyselyssä haluttiin huomioida. Lopuksi pohditaan tutkimuksen eettisyyttä sekä luotettavuutta.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä tekijät vaikuttavat lähisuhdeväkivallan tekijän ohjautumisessa palveluihin?
2. Miten lähisuhdeväkivallan tekijät ovat kokeneet väkivaltatyön palveluihin ohjaavan ammattilaisen kyvyn kohdata ja ohjata eteenpäin?

Ohjautuminen tarkoittaa prosessia ennen tietyn palvelun piiriin pääsemistä. Ohjautumiseen kuuluvat kaikki vaiheet avun hakemisesta palveluun pääsemisen välillä. Asiakas on ohjautunut, kun hän on palvelupolun kautta päässyt hänen tarpeidensa mukaisesti palvelun asiakkaaksi. Ohjautuminen voi olla itseohjautumista eli asiakas ohjautuu itsenäisesti ilman ulkopuolista apua tai toisen henkilön, usein ammattilaisen ohjaamaa. Opinnäytetyössä ohjautumisen kiintopiste on juuri avun hakemisessa sekä väkivaltatyön palveluihin ohjaavien ammattilaisten kohtaamisessa.

6.1 Tausta ja tarve

Tutkimuksen taustalla on maailmanlaajuinen, koko väestöä kuormittava väkivallan ongelma. Lähisuhdeväkivalta on ilmiönä moniulotteinen ja se aiheuttaa yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle niin sosiaalisia, terveydellisiä kuin taloudellisia haittoja. (Ewalds, 2005) Väkivallan uhrityö on johdonmukaista ja näkyvää työtä sosiaali- ja terveysalan kentällä, mutta tekijätyö on jäänyt meidän näkemyksemme mukaan vähemmälle huomiolle. Siksi koimme opinnäytetyön tekijöinä aiheen tärkeäksi. Opiskelijoina kiinnitimme huomiota opintojen aikana siihen, että väkivaltatyössä tekijänäkökulma jää uhrinäkökulman varjoon, vaikka tekijän auttaminen on kokonaiskuvassa yhtä tärkeää ongelman ratkaisemiseksi. Vaikka vastuu väkivallasta on aina tekijällä, ei lähisuhdeväkivaltaa voida pitää vain yksilötason ongelmana. Lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen ja siihen puuttuminen kuuluu kaikille. (Ewalds, 2005) Koska väkivaltaosaamista tarvitaan myös peruspalveluissa, on tärkeää, että osaaminen

kattaa myös tekijän kohtaamisen ja auttamisen, vaikka tekijätyön komponentit eivät ole yhteiskunnallisesti yhtä tunnettuja kuin uhrityön. Siksi halusimme valita aiheen, joka korostaa tekijänäkökulmaa sekä väkivallan tekijöiden kanssa tehtävää työtä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia elementtejä, jotka vaikuttavat lähisuhdeväkivallan tekijöiden väkivaltatyöhön ohjautumiseen sekä kuulla lähisuhdeväkivallan tekijöiden kokemuksia väkivaltatyöhön ohjaavan ammattilaisen kohtaamis- ja ohjaustaidoista. Tavoitteena oli myös löytää mahdollisia kehityskohteita, miten lähisuhdeväkivallan tekijöiden hakeutumista väkivaltatyöhön voitaisiin edesauttaa. Tutkimus antaa väkivallan tekijöille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan sekä tuoda äänensä kuuluviin. Tämän myötä opinnäytetyön tekijöinä toivomme, että ymmärrys väkivallan tekijöitä kohtaan lisääntyy. Tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää paremmin sitä, mitä väkivallan tekijät tarvitsevat ammattilaisilta oikea-aikaisen, saavutettavan ja riittävän avun takaamiseksi ja mikä mahdollisesti madaltaisi kynnystä hakeutua väkivaltatyön palveluihin.

6.2 Monimenetelmällinen tutkimus

Opinnäytetyömme tutkimus omaa sekä määrällisen eli kvantitatiivisen sekä laadullisen eli kvalitatiivisen menetelmän piirteitä. Tutkimusta voi siis pitää monimenetelmällisenä. Määrällinen tutkimus on menetelmä, joka vastaa yleisellä tasolla selittäviin kysymyksiin. Määrälliselle tutkimukselle on ominaista saada yleistettävää tietoa määrällisin, eli numeerisin keinoin. Koska määrällinen tutkimus tähtää yleispäteviin tuloksiin, on ominaista, että vastausmäärä on usein suuri. Tämän vuoksi määrällisissä tutkimuksissa käytetään sellaisia aineistonkeruumenetelmiä, jolla on helppo kerätä paljon vastauksia lyhyessä ajassa ilman suuria resursseja. (Vilkka, 2007, ss. 7–17)

Laadullinen tutkimus on empiiristä, eli kokemusperäistä tutkimusta, jonka tavoitteena on saada konkreettisia havaintoja. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tutkitaan yksilöllisesti kuvaileviin havaintoihin ja kokemuksiin perustuen. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, s. 27) Koska laadullisessa tutkimuksessa keskitytään nimensä mukaisesti laatuun, ei määrään, on vastausmäärä määrälliseen tutkimukseen verrattuna paljon suppeampi. Vastausmäärän ollessa pieni, on taas aineistonkeruumenetelmä usein sellainen, jonka avulla pystytään syventymään aiheeseen tai ilmiöön tutkimuksen taustalla laajan kerätyn aineiston avulla. Tällainen voisi olla esimerkiksi haastattelu.

Tutkimuksemme tutkimuskysymykset jo kertovat, että tutkimuksessa on syytä käyttää sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen menetelmiä toivottujen tuloksien saamiseksi.

Ensimmäinen tutkimuskysymys, mitkä tekijät vaikuttavat väkivallan tekijän ohjautumisessa palveluihin, on määrälliselle tutkimukselle ominainen. Kysymys on selkeä ja sellainen, jonka tuloksia pystyy helposti analysoimaan ja käsittelemään tilastollisesti. Toiseen tutkimuskysymykseen, miten väkivallan tekijät ovat kokeneet väkivaltatyön palveluihin ohjaavan ammattilaisen kyvyn kohdata ja ohjata eteenpäin, haetaan tarkempia, yksilöllisiä vastauksia kysymyksen kuvailevan luonteen vuoksi. Kysymykseen vastaajat eivät pysty vastaamaan samankaltaisesti, sillä jokaisen kokemus työntekijästä on omanlainen ja ainutlaatuinen. Täten kysymys on luonteeltaan sopiva laadulliseen tutkimukseen, sillä kysymyksellä kartoitetaan yksilöllisiä kokemuksia.

Monimenetelmällisyyden vuoksi opinnäytetyössä käytetään aineistonanalyysikeinoina sekä määrälliseen että laadulliseen tutkimukseen sopivia menetelmiä. Webropol-kyselyalusta luo automaattisesti kyselyyn tulleista vastauksista raportin, jonka avulla tuloksia pääsee tarkastelemaan ja analysoimaan. Kyselyä rakentaessa on valittu sellainen kysymysasettelu, jonka avulla Webropol-kyselyalusta vertailee vastauksia tilastollisesti palkkidiagrammeilla. Palkkidiagrammit ovat joko yhden palkin tai useamman palkin diagrammeja. Näitä Webropol-kyselyalustan valmiiksi luotuja diagrammeja on käytetty tässä opinnäytetyössä. Tämän opinnäytetyön kyselytutkimuksessa ei ollut yhtään kysymystä, johon olisi pitänyt vastata vain avoimen vastauskentän avulla. Näin ollen jokaista kysymystä on voitu tutkia tilastollisia keinoja käyttäen. Kysymykset ovat voineet sisältää avoimen vastauskentän valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi, jolloin avoimen vastauskentän vastauksia on analysoitu sisältöanalyysin avulla ja tuotu esiin tulosten esittelyssä sanallisin keinoin. Avointen vastauskenttien prosentuaalinen vastausmäärä tulee esiin diagrammeista, sillä avoin vastauskenttä on sisällytetty yhdeksi vastausvaihtoehdoksi.

6.3 Aineistonhankintamenetelmänä kysely

Opinnäytetyön aineistonhankintamenetelmänä toimi kysely, joka lähetettiin opinnäytetyön tilaajille. Tilaajat, eli väkivaltatyöntekijät lähettivät kyselyn asiakkailleen tai entisille asiakkailleen tai täyttivät sen asiakastapaamisen aikana yhteistyössä asiakkaan kanssa. Aineistonhankintamenetelmäksi valittiin kysely, sillä tavoitteena oli kerätä tietoa palveluihin ohjautumisen edistävästä ja vaikeuttavista tekijöistä sekä niihin ohjaavan ammattilaisen kohtaamises- ja ohjaustaidoista nopeasti ison perusjoukon avulla. Perusjoukko tarkoittaa tutkittavaa ryhmää.

Opinnäytetyön aineisto olisi voitu hankkia myös haastattelun avulla, jolloin olisi mahdollisesti saatu syvempää ymmärrystä aiheesta pienemmän perusjoukon avulla. Opinnäytetyön

aiheen kuitenkin ollessa arkaluontoinen, päädyttiin haastattelun tai kirjoitelmapyyntön sijaan kyselytutkimukseen, jotta vastaaminen olisi tutkittavalle mahdollisimman kivutonta. Näin myös mahdollistettiin riittävä vastaajamäärä, jolloin tutkimusaineistoa voidaan käsitellä ja analysoida myös määrälliselle tutkimukselle ominaisin keinoin.

Kysely on yksi eniten käytetyistä aineistonkeruumenetelmistä. Kyselyn etuja on nopeus, tehokkuus ja taloudellisuus. Kysely mielletään usein kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen keruumenetelmäksi, sillä kyselyt tuotetaan yleensä arvioimaan tuloksia tilastollisesti sekä prosentuaalisesti. Kyselyn voi tuottaa joko paperisena tai Internetissä sähköisenä. Kyselyn selkeitä etuja on kyselyn nopea toteutus sekä vastaaminen, taloudellisuus sekä tehokkuus. Kyselyitä on yhä helpompia tuottaa nopeasti internetin välityksellä erilaisilla kyselyalustoissa. Kyselyyn vastaaminen on myös yleisesti ottaen nopeinta verrattuna muihin aineistonkeruumenetelmiin. Kustannukset pysyvät kyselyn tuottamisessa suhteellisen alhaisina, sillä aikaa ja resursseja ei kulu paljoa. Tavoitettavuus on myös helppoa, sillä kyselyn saa helposti lähetettyä useille eri ihmisille yhden napin painalluksella keräämään hyvinkin laajaa aineistoa. Anonymiteetti on myös helppo säilyttää kyselyissä, sillä kyselyt pystytään helposti rakentamaan niin, ettei minkäänlaista tunnistautumista tarvitse. (Luoto, 2009)

Suurin haaste kyselyn tuottamisessa on kysymysharhat. Kysymysharha tarkoittaa sitä, että kyselyyn vastaaja ymmärtää kysymyksen eri tavalla kuin kysymyksen laatija. Näin ollen vastaaja ei vastaa tarkoituksenmukaisesti ja tutkimus kerää aineistoa, josta ei ole hyötyä. Kysely kannattaakin rakentaa mahdollisimman selkeäksi sekä muodostaa kysymykset niin, ettei tulkinnanvaraa jää. Tällä tavalla ennaltaehkäistään kysymysharhoja. Kyselyn toinen haaste on vastaamattomuus, sillä esimerkiksi internetin välityksellä tuotettuihin kyselyihin vastaaminen on vain vastaajan vastuulla. Kato eli tietojen puuttuminen tutkimustuloksista voi olla siis suuri. (Luoto, 2009)

Tutkimuksen kysely tuotettiin käyttäen Webropol-alustaa. Kysely sisälsi kahdeksan monivalinta- kysymystä, jossa kuudessa oli mahdollisuus vastata myös avoimella lisätekstikentällä. Kysely lähetettiin sähköisenä nettilinkkinä opinnäytetyön kahdelle yhteistyökumppanille, jotka edustavat väkivaltatyön ammattilaisia. Yhteistyökumppanit jakoivat kyselyä nykyisille ja entisille väkivaltatyön asiakkailleen. Kyselyn nettilinkki oli auki 16.9.2023-22.10.2023, joten kyselyyn oli mahdollista vastata 37 päivää. Kyselyyn vastasi tämän aikana 24 tutkittavaa. Vaikka tavoitteenamme oli saada ainakin 30 vastaajaa, opinnäytetyön tekijöinä olemme tyytyväisiä keräämäämme aineistoon. Aiheen ollessa arka

pelkäsimme, että aineisto jää vieläkin vähäisemmäksi. Siitä huolimatta tutkimus olisi pätevämpi, jos perusjoukko olisi ollut suurempi.

Kysely pyrittiin tuottamaan niin, että kysely sisältää mahdollisimman paljon valmiita vastausvaihtoehtoja, jotta vastaaminen on helppoa ja nopeaa. Tämän lisäksi kyselyyn sisältyi myös vapaavalintaisia lyhyitä vastaustekstejä, mutta vastaajien henkilöllisyyden suojelemiseksi kaikkia vastaustekstejä ei julkaista sellaisenaan opinnäytetyössä. Kysymykset pyrittiin muotoilemaan mahdollisimman selkeästi ja tarkasti, jotta niissä ei ole tulkinnan varaa. Ennen varsinaista aineistonhankintaa kyselylomake lähetettiin yhteistyökumppaneille, jolloin heillä oli mahdollisuus antaa muutosehdotuksia ennen kyselyn lähettämistä vastaajille.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä on noudatettu ammattialan eettisiä ohjeita sekä hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite on lisätä hyvinvointia yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Tutkimusta varten ei ole ollut tarve kerätä henkilötietoja aineiston keruussa. Tutkimukseen vastanneet henkilöt sekä toinen yhteistyökumppaneista on pidetty anonymyminä, kuten on ennalta sovittu. Toinen yhteistyökumppani on mainittu ja esitelty opinnäytetyössä, josta on pyydetty kirjallinen lupa kyseisen organisaation toiminnanjohtajalta.

Tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuvia on informoitu saatekirjeessä tutkimuksen tarkoituksesta, julkaisemisesta sekä vastauksiin pääsystä ja niiden säilytyksestä. Saatekirjeessä on kerrottu tutkimuksen olevan anonymi ja osallistujia on pyydetty vastaamaan niin, ettei vastauksista pysty tunnistamaan itse vastaajaa tai muita henkilöitä. Saatekirjeessä on erikseen mainittu, että vastaamalla kyselyyn vastaaja antaa luvan vastauksien käyttämiseen opinnäytetyössä.

Tutkimusta varten on hankittu tarvittavat tutkimusluvut ja opinnäytetyösopimukseen on kirjattu tutkimuksen tarkoitus, kaikki työtä koskevat vastuut, oikeudet, velvollisuudet sekä aineiston keruuta ja säilytystä koskevat seikat. Tutkimuksessa noudatetaan rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen teko-, tulosten analysointi- ja tulosten julkaisemisvaiheessa. Tutkimuksen tuloksia julkaistaessa on huomioitu tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullisuutta. Opinnäytetyö on toteutettu yhteisiä sopimuksia noudattaen. Opinnäytetyössä on otettu huomioon aiheita koskevat aiemmat tutkimukset ja niihin on viitattu asianmukaisella tavalla niin, että muiden tutkijoiden töitä kunnioitetaan ja heidän saavutuksilleen on annettu ansaitsemansa arvo. (TENK, 2012)

6.5 Kestävä kehitys

Tutkimusta tehdessä on myös huomioitu kestävän kehityksen näkökulma sekä vastuullisuus. Kestävä kehitys tarkoittaa ihmisten hyvinvoinnin suhteuttamista maapallon kantokykyyn. Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata hyvän eläminen nyt, mutta myös huomioida tulevat sukupolvet. Kestävällä kehityksellä pyritään turvaamaan asuinkelpoinen maailma myös tulevaisuudessa. Kestävä kehitys jaetaan kolmeen eri ulottuvuuteen, jotka ovat ympäristöllinen, taloudellinen ja sosiaalinen kehitys. (Kestävä kehitys, n.d.)

Niin kuin aikaisemmin opinnäytetyössä mainittiin, väkivalta aiheuttaa valtavia rahallisia kustannuksia valtiolle muun muassa terveydenhuollon kustannuksien vuoksi. Taloudellisen kehityksen näkökulmasta olisi tärkeää, että laadukasta väkivaltatyön osaamista olisi peruspalveluissa, jotta ohjaaminen väkivaltatyön palveluihin olisi onnistunutta ja apu tavoittaisi sen, kuka sitä tarvitsee. Kun väkivallan osapuolia saadaan enemmän avun piiriin, väkivalta on mahdollista katkaista nopeammin ja näin terveydenhuollon palveluita tarvittaisiin vähemmän. Pienemmät väkivallasta aiheutuvat kustannukset edesauttaisivat toimivaa taloutta, joka taas nostaisi sosiaalista hyvinvointia.

Tässä tutkimuksessa on erityisesti otettu huomioon sosiaalisen kehityksen näkökulma, jonka ytimessä on yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus sekä osallisuus. Sosiaaliseen kehitykseen liittyy meille kaikille välttämättömiä asioita, kuten elintaso, työllistyminen, toimeentulo, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo. (Kestäväkehitys, n.d.) Väkivallalla on mittavat seuraukset, jotka vaikuttavat suuresti ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Puuttuminen väkivaltaan, esimerkiksi tuottamalla väkivaltatyötä ja auttamalla väkivallan tekijöitä, edistää sosiaalista kehitystä parantamalla ihmisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Turvallisuus on myös yksi sosiaalisen kehityksen tärkeä teema, minkä edistäminen on tämän tutkimuksen yksi tärkeimpiä tavoitteita. Toivomme, että tutkimuksemme avulla väkivallan tekijöitä saataisiin enemmän ohjattua väkivaltatyön palveluihin lisääntyneen ymmärryksen ja mahdollisten kehityskohteiden myötä. Tämä edistäisi turvallisuudentunnetta niin yksilöissä kuin yhteiskunnankin tasolla.

7 Tulokset

Tässä luvussa esitellään kyselytutkimuksemme tulokset. Kysely lähetettiin opinnäytetyön yhteistyökumppaneille, eli väkivaltatyön työntekijöille, jotka lähettivät kyselyä eteenpäin asiakkailleen tai entisille asiakkailleen. Kyselyyn vastasivat lähisuhdeväkivallan tekijät.

Kyselyn avulla tutkittiin lähisuhdeväkivallan tekijän kokemuksia väkivaltatyön palveluihin ohjautumisesta ja niihin ohjaavan ammattilaisen taidoista kohdata ja ohjata eteenpäin. Kyselyyn vastanneiden kokonaismäärä on 24.

Tulosten esittely on aihepiirin mukaan jaettu kahteen kappaleeseen, "avun hakemiseen liittyvät kysymykset" sekä "ohjautumiseen liittyvät kysymykset". Ensimmäisessä kappaleessa käsitellään kysymykset 1–3 ja seuraavassa kappaleessa 4–8

7.1 Avun hakemiseen liittyvät kysymykset

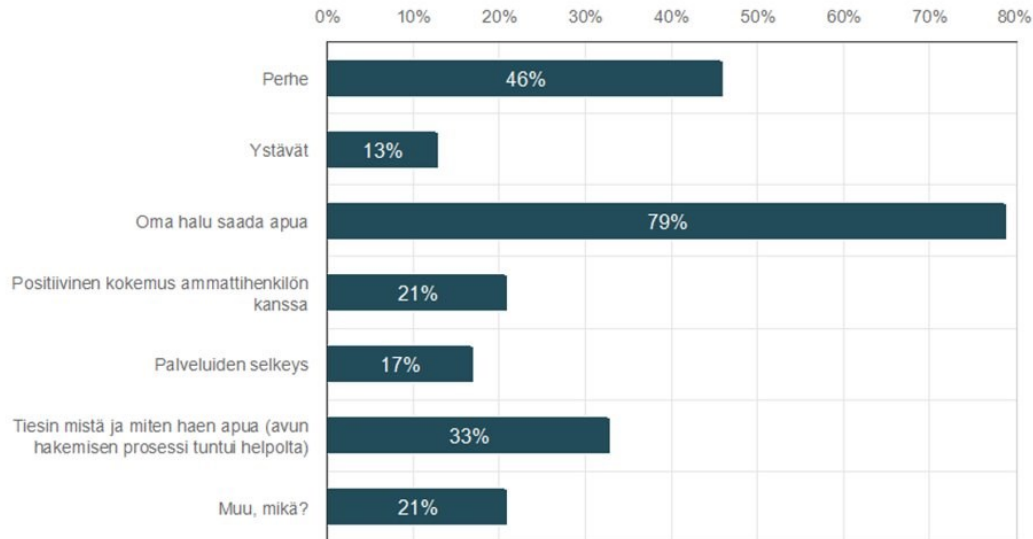
Yksi kyselytutkimuksen tavoitteista oli selvittää tekijöitä, jotka vaikeuttavat ja edistävät väkivallan tekijöiden avun hakemista väkivaltaisuuteensa. Tähän sisältyivät kysymykset 1–3.

Ensimmäinen kysymys, jossa kartoitettiin lähisuhdeväkivallan tekijöiden mielestä avun hakemista helpottavia tekijöitä, sisälsi kuusi vastausvaihtoehtoa ja avoimen vastausvaihtoehdon. (Kuva 3.) Vastausvaihtoehtoina oli perhe, ystävät, oma halu saada apua, positiivinen kokemus ammattihenkilön kanssa, palveluiden selkeys ja tiesin, mistä haen apua (Avun hakemisen prosessi tuntui helpolta). Vastaajista 79,2 % koki oman halun saada apua olevan edistävää tekijä avun hakemisessa. 45,8 % vastasi perheen olleen edistävää tekijä ja 12,5 % ystävien. Vastaajista 33,3 % vastasi tiedon siitä, mistä ja miten apua haetaan olleen edistävää tekijä. Palveluiden selkeys oli 16,7 % vastaajan mukaan edistävää tekijä. Vastaajista 20,8 % vastasi aiemman positiivisen kokemuksen ammattihenkilön kanssa olleen edistävää tekijä. Muita edistäviä tekijöitä kertoi 20,8 % vastaajista vastaamalla avoimeen tekstikenttään. Avoimeen vastauskenttään vastaajat vastasivat edistäviksi tekijöiksi saamansa ohjauksen erilaisilta ammattilaisilta sekä lapsuuden kokemukset ja niihin liittyvä omien vanhempien avun hakeminen.

Kuva 3. Edistävät/tukevat tekijät lähisuhdeväkivallan tekijän avun hakemisessa.

Mitkä tekijät edistivät/tukivat avun hakemistasi? Valitse yksi tai useampi.

Vastaajien määrä: 24, valittujen vastausten lukumäärä: 55

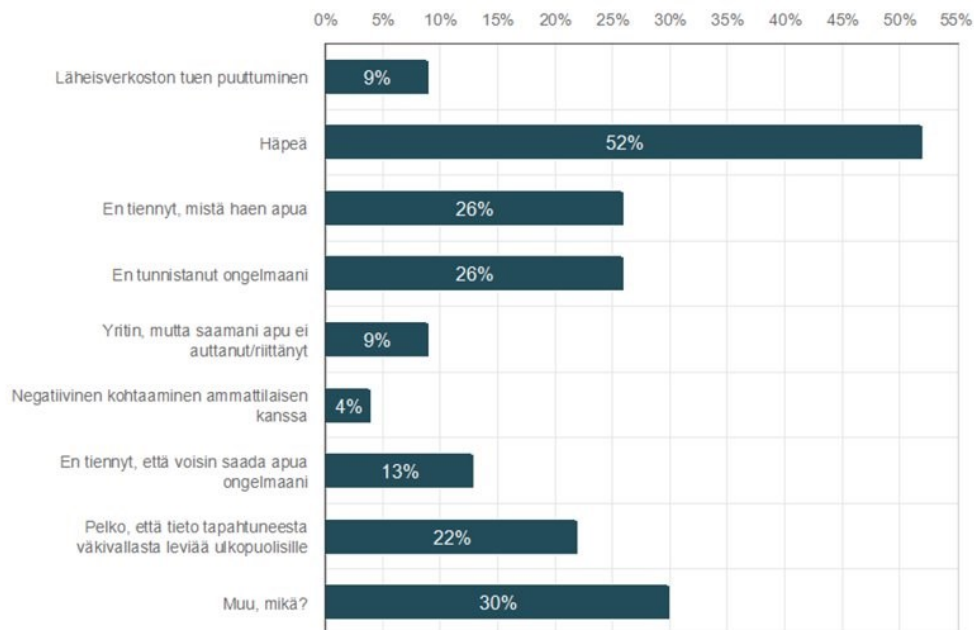


Toisessa kysymyksessä kartoitettiin lähisuhdeväkivallan tekijöiden mielestä vaikeuttavia tekijöitä avun hakemisessa. (Kuva 4.) Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon. Vastausvaihtoehtoina olivat lähiverkoston tuen puuttuminen, häpeä, en tiennyt, mistä haen apua, en tunnistanut ongelmaani, yritin, mutta hakemani apu ei auttanut/riittänyt, negatiivinen kohtaaminen ammattilaisen kanssa, en tiennyt, että voisin saada apua ongelmaani ja pelko, että tieto tapahtuneesta väkivallasta leviää ulkopuolisille. Vastaajista 52,2 % koki häpeän vaikeuttavaksi tekijäksi. 26,1 % vastaajista vastasivat en tiennyt, mistä haen apua ja saman verran vastauksia sai en tunnistanut ongelmaani. Vastaajista 21,7 % kokivat, että pelko väkivallan leviämisestä ulkopuolisille oli avun hakemista vaikeuttava tekijä. 13 % vastasivat tiedon puutteen vaikeuttaneen avun hakemista. Vastaajista 8,7 % vastasivat läheisverkoston tuen puuttuminen ja yritin, mutta saamani apu ei auttanut/riittänyt. Vain 4,3 % oli kokenut negatiivisen kohtaamisen ammattilaisen kanssa vaikeuttavaksi tekijäksi. Viimeisen vastausvaihtoehdon, muu mikä, oli valinnut 30,4 % vastaajista. Avoimeen vastausvaihtoehtoon vastattiin, ettei ongelma ole riittävän suuri, oma jääräpäisyys, arkuus, korkea kynnys, ajatus siitä, että selviää yksin sekä puolison vannottaminen, ettei asioista saa puhua vaikeuttaneen avun hakemista. Avoimeen vastausvaihtoehtoon oli kirjoitettu myös yksi epäselvä vastaus, mistä ei tule ilmi, mitä siinä tarkoitetaan vaikeuttavaksi tekijäksi.

Kuva 4. Vaikeuttavat tekijät lähisuhdeväkivallan tekijän avun hakemisessa.

Mitkä tekijät vaikeuttivat avun hakemistasi? Valitse yksi tai useampi.

Vastaajien määrä: 23, valittujen vastausten lukumäärä: 44

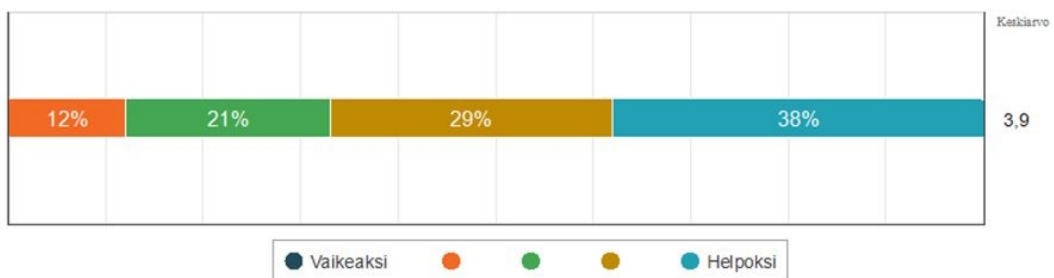


Kolmannessa kysymyksessä pyydettiin arvioimaan, minkälaiseksi vastaaja koki avun hakemisen kokonaisuudessaan. Kysymys sisälsi vastausvaihtoehdot 1–5, jossa 1 kuvasi kokemusta vaikeaksi ja 5 helpoksi. (Kuva 5.) Vastausten keskiarvo oli 3,9. Kukaan ei vastannut vastausvaihtoehtoa 1. Vastausvaihtoehdon 2 vastasivat 12,5 %. Vastausvaihtoehdon 3 vastasivat 20,8 %. Vastausvaihtoehdon 4 vastasivat 29,2 % ja vaihtoehdon 5 vastasivat 37,5 %.

Kuva 5. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden arvio avun hakemisesta.

Arvioi, minkälaiseksi koit kokonaisuudessaan avun hakemisen.

Vastaajien määrä: 24



7.2 Ohjautumiseen liittyvät kysymykset

Toinen kyselytutkimuksen tavoitteista oli tutkia lähisuhdeväkivallan tekijöiden ohjatutumista väkivaltatyön palveluihin sekä ohjaavan ammattilaisen kykyä kohdata väkivallan tekijä sekä ohjata hänet eteenpäin. Tätä koskivat kysymykset 4–8.

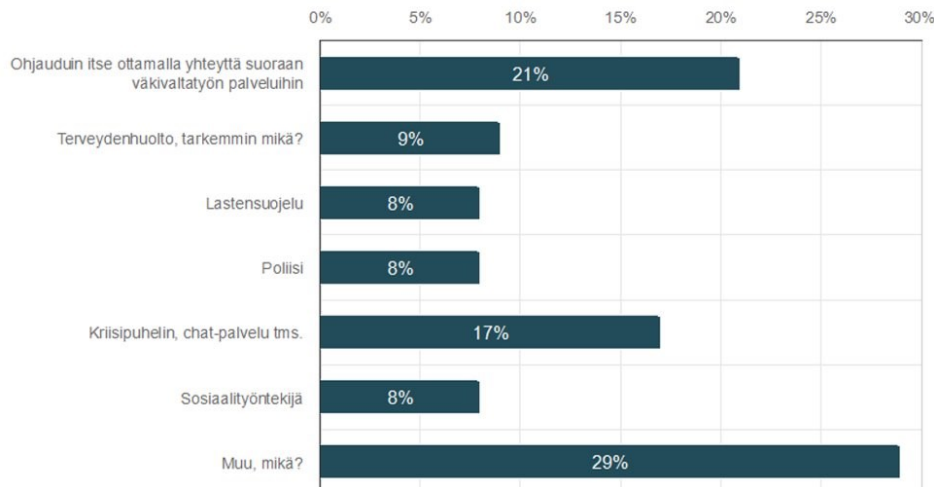
Neljännessä kysymyksessä kysyttiin, mikä taho ohjasi vastaajan väkivaltatyön palveluihin, johon vastaaja pystyi vastaamaan kuuden valmiin vastausvaihtoehdon sekä yhden avoimen vastausvaihtoehdon avulla. (Kuva 6.) Valmiit vastausvaihtoehdot olivat: ohjauduin itse ottamalla suoraan yhteyttä väkivaltatyön palveluihin, lastensuojelu, poliisi, kriisipuhelin, chat-palvelu tms. ja sosiaalityöntekijä. Kuudes valmis vastausvaihtoehto oli terveydenhuolto, jossa vaadittiin vastaajalta tarkempaa avautusta, minkä terveydenhuoltopalvelun kautta hän on ohjautunut.

Vastaajista 20,9 % oli hakeutunut itse väkivaltatyön palveluihin ja 16,7 % oli ohjautunut kriisipuhelimen, chat-palvelun tai vastaavan palvelun kautta. Terveydenhuollon vastasi 8,3 % vastaajista, minkä kautta saatiin eritellyt vastaukset akuutti tiimi sekä vastauksen yhdestä tietystä palvelusta, jonka jätämme anonymiteetin säilymisen vuoksi mainitsematta. Myös 8,3 % vastaajista oli vastannut ohjautuneen väkivaltatyönpalveluihin lastensuojelun, poliisin sekä sosiaalityöntekijän kautta. Eniten vastauksia, 29,2 %, tuli avoimeen vastausvaihtoehtoon muu, mikä. Tämän kautta saimme vastaukseksi etsivä nuorisotyöntekijä, tukinainen, perheohjaaja sekä äiti. Vastauksissa oli myös yksi epäselkeä vastaus, josta ei tule ilmi, kuka väkivallan tekijään oli yhteydessä ja minkä kautta hän ohjautui väkivaltatyön palveluihin, sekä kaksi vastausta, jotka anonymiteettisuojaan säilyttämiseksi jätetään mainitsematta.

Kuva 6. Lähisuhdeväkivallan tekijöitä ohjanneet tahot.

Mikä taho ohjasi sinut väkivaltatyön palveluihin?

Vastaajien määrä: 24



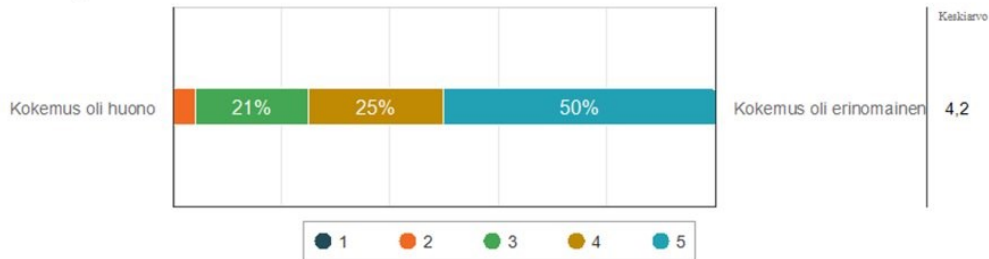
Viidennessä kysymyksessä kartoitettiin lähisuhdeväkivallan tekijän kokemuksia työntekijän kyvystä kohdata ja ohjata eteenpäin. (Kuva 7.) Kysymyksessä pyydettiin arvioimaan 1–5, miten koki, että väkivaltatyöhön ohjannut työntekijä kohtasi ja ohjasi eteenpäin. Kysymyksen esittelyssä mainittiin, että jos väkivallan tekijä on ohjautunut väkivaltatyön palveluun itse, jättäisi hän kysymykseen vastaamatta. Kysymyksessä oli käytössä numeraalinen vastaus, jossa 1 vastasi huonoa kokemusta ja 5 erinomaista kokemusta. 2–4 vastausvaihtoehtoja ei ollut nimetty. Vastauksien keskiarvo oli 4,2. Puolet vastaajista, 50 %, oli sitä mieltä, että kokemus ohjanneen työntekijän kanssa oli erinomainen. Vastaajista 25 % vastasi vaihtoehdon 4, 20,8 % vastasi vaihtoehdon 3 ja 4,2 % vastasi vaihtoehdon 2 asteikon ollessa 1–5. Kukaan vastaajista ei vastannut vaihtoehtoa 1, eli kukaan vastaajista ei kokenut työntekijän ohjanneen tai kohdanneen väkivallan tekijää täysin huonosti.

Vaikka viidennen kysymyksen esittelyssä tuotiin ilmi, että väkivaltatyön palveluihin itse ohjautuneet eivät vastaa kysymykseen, kysymykseen vastasi silti sama määrä vastaajia kuin muihin kyselyn kysymyksiin. Tämä ei ole linjassa edellisen kysymyksen kanssa, sillä siitä tuli ilmi, että 21 % vastaajista oli ohjautunut itse väkivaltatyön palveluun, eli kokemusta sinne ohjanneesta työntekijästä ei pitäisi olla. Kysymysharhan mahdollistamisen vuoksi voidaan todeta, että kysymyksen asettelu ei ole ollut tarpeeksi selkeä.

Kuva 7. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden arvio ohjanneesta ammattihenkilöstä.

Arvioi 1-5, miten koit, että väkivaltatyöhön ohjannut työntekijä kohtasi sinut ja ohjasi sinut eteenpäin. (Jos ohjauduit itsenäisesti, jätä vastaamatta.)

Vastaajien määrä: 24

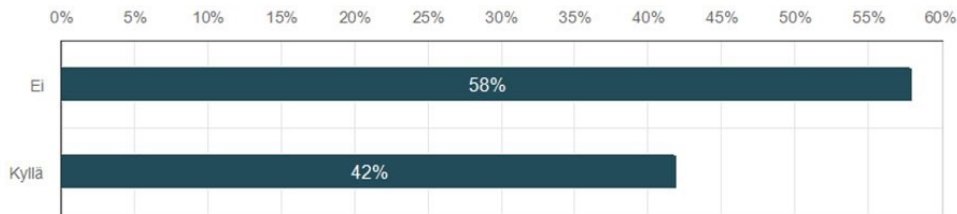


Kuudes kysymys käsitteli ohjaavan työntekijän ja väkivallan tekijän kohtaamista. Kysymyksessä kysyttiin siitä, onko joku palveluun ohjaamiseen liittyvä kohtaaminen jäänyt erityisesti lähisuhdeväkivallan tekijän mieleen. (Kuva 8.) Vastausvaihtoehtoina kysymyksessä oli ei ja kyllä, jolloin vastaajia edellytettiin avaamaan kokemuksiaan. Vastaajista 58,3 % oli sitä mieltä, että mikään kohtaaminen ei ollut jäänyt mieleen. Vastaajista 41,7 % koki toisin ja vastasi kyllä. Kolmessa eri vastauksessa tuotiin esille eri sanamuodoin se, kuinka nähdynsi tulemisen tunne ja se, että väkivallan tekijää on kohdeltu ja ymmärretty ihmisenä, vaikutti kohtaamisen mieleenpainuvuuteen. Vastauksissa mainittiin myös uusien näkemysten saaminen omaan toimintaan ja käyttäytymiseen, se, että työntekijä on ollut mukava, palveluiden pohtiminen ja niiden kokeileminen, täysillä yrittäminen sekä asioiden sanoittaminen väkivallan tekijälle suoraan ilman tuomitsemista. Yhdessä vastauksessa tuotiin ilmi myös se, kuinka kohtaaminen oli ollut hyvä vaikeasta asiasta huolimatta, kun taas toinen vastaus käsitteli omaa kehittyntä kykyä puhua vaikeista asioista. Kukaan vastaajista ei tuonut ilmi mitään negatiivista, miksi kokemus olisi jäänyt mieleen.

Kuva 8. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden kokemusten kartoitus mieleenpainuvista kohtaamisista palveluun ohjaamiseen liittyen.

Jäikö joku palveluun ohjaamiseen liittyvä kohtaaminen erityisesti sinulle mieleen? Jos vastasit "Kyllä", kerro siitä.

Vastaajien määrä: 24

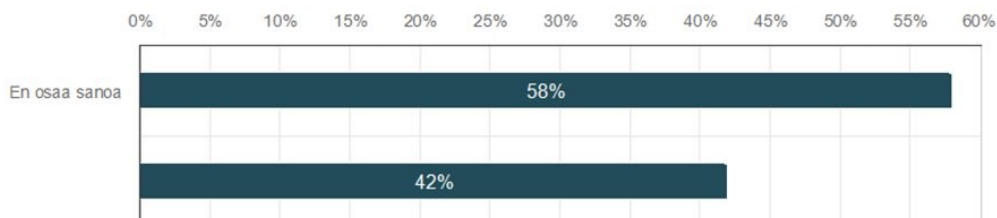


Seitsemännessä kysymyksessä kysyttiin lähisuhdeväkivallan tekijän mielipidettä siitä, kuinka väkivaltatyön palveluihin ohjautumista voisi helpottaa. (Kuva 9.) Vastausvaihtoehtoina kysymyksessä oli en osaa sanoa sekä avoin tekstikenttä, jota ei ollut erikseen nimetty, sillä se oli jo kysymyksen esittelyssä avattu. Vastaajista 58,3 % ei osannut vastata kysymykseen tai heillä ei herännyt ajatuksia. 41,7 % vastaajista vastasi avoimeen tekstikenttään. Eniten vastauksissa tuotiin ilmi, kuinka palveluista pitäisi olla enemmän infoa saatavilla ja palveluiden pitäisi lisätä tunnettavuuttaan ja tietoisuuttaan esimerkiksi avoimemman puheen ja markkinoinnin avulla. Lähisuhdeväkivallan tekijät kaipasivat myös enemmän puhetta väkivallasta, sen muodoista sekä väkivaltatyöstä. Yhdessä vastauksessa toivottiin myös jalkautumista ihmisten pariin.

Kuva 9. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden ajatuksia väkivaltatyön palveluihin ohjautumisen helpottamisesta.

Miten sinun mielestäsi väkivaltatyön palveluihin ohjautumista voisi helpottaa? Jos sinulla herää ajatuksia, vastaa avoimeen tekstikenttään.

Vastaajien määrä: 24

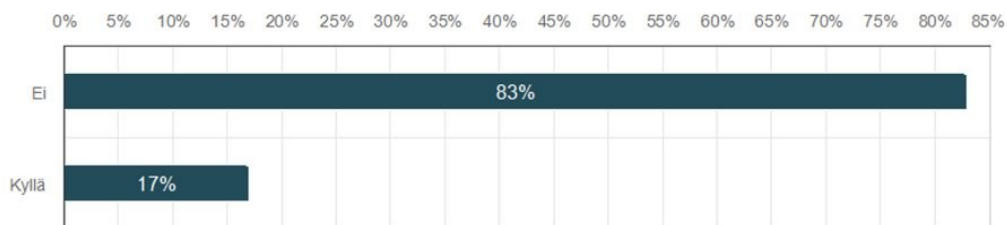


Kahdeksas ja kyselymme viimeinen kysymys käsitteli ohjaavan ammattilaisen kykyä kohdata lähisuhdeväkivallan tekijä ja ohjata hänet eteenpäin. Kysyimme lähisuhdeväkivallan tekijöiltä kehittämideoita ohjaamistyöhön. (Kuva 10.) Kysymyksessä, onko mielestäsi väkivaltatyön palveluihin ohjaavan ammattilaiset ohjaamis- ja kohtaamistaidoissa kehitettävää, oli vastausvaihtoehtoina ei ja kyllä, jolloin vastaajalta edellytettiin avaamaan vastaustaan. Suurin osa vastaajista, 83,3 %, koki, ettei kehitettävää ole. Vastaajista 16,7 % koki, että väkivaltatyön palveluihin ohjaavan ammattilaiset ohjaamis- ja kohtaamistaidoissa on kehitettävää. Vastauksissa tuotiin ilmi, kuinka taitoa kysyä väkivallasta pitäisi kehittää. Yhdessä vastauksessa sanottiin, kuinka ohjaavan ammattilaisen pitäisi ohjata herkemmin tekijä palveluiden pariin ja aloittaa vasta sitten jatko selvittely. Vastauksissa mainittiin myös matalamman kynnyksen ohjaaminen sekä riittävä asioiden ja palveluiden avaaminen. Vähäinen henkilökunta mainittiin myös kehitettävänä asiana, sillä vastaaja koki, että resurssipulasta johtuva kiire pilaa ohjaamisen.

Kuva 10. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden ajatukset ohjaavan ammattilaisen ohjaamis- ja kohtaamistaitojen kehittämisestä.

Onko mielestäsi väkivaltatyön palveluihin ohjaavan ammattilaisen ohjaamis- ja kohtaamistaidoissa kehitettävää? Jos vastasit "kyllä", kerro mitä.

Vastaajien määrä: 24



8 Johtopäätökset

Tutkimuksemme osoittaa, että lähisuhdeväkivallan tekijät ovat halukkaita saamaan apua väkivaltaisuuteensa. Ensimmäisessä kysymyksessä ilmeni, että suurin edistävin tekijä avun hakemisessa on oma halu saada apua. Omaa halua hämärtää kuitenkin häpeä, joka sai lähisuhdeväkivallan tekijöiltä eniten vastauksia, kun kartoitimme avun hakemisen vaikeuttavia tekijöitä. Mielestämme on tärkeää pohtia, kuinka häpeän kulttuuria saisi purettua, jotta kenenkään lähisuhdeväkivallan tekijän oma halu saada apua ei jäisi taka-alalle häpeä takia.

Väkivalta ilmiönä on syystä yhteiskunnassamme tuomittua, mutta koska väkivaltainen toiminta on normiemme mukaisesti väärin, aiheuttaa se myös häpeää sitä käyttävissä. Häpeä ei tässä kontekstissa ole täysin negatiivinen tunne, sillä häpeä voi auttaa kiinnittämään huomiota ja säätelemään omaa toimintaansa, kun on käyttäytynyt oman, yhteisön tai yhteiskunnan normin vastaisesti. Parhaimmassa tapauksessa häpeä ei hiljennä lähisuhdeväkivallan tekijöitä, vaan jopa ajaa heitä avun piiriin. Häpeällä on kuitenkin myös päinvastainen luonne. Häpeän pitkäjänteinen läsnäolo ja häpeäkokemuksen vakiintuminen omassa elämässä voi aiheuttaa yksilölle vakavia seurauksia. Häpeän aiheuttamat ajatukset muuttuvat omaksi sisäiseksi puheeksi, jolloin minäkuva huononee. Ihminen voi häpeän vaikutuksesta ajatella, että on niin huono, ettei ansaitse mitään – ei edes apua. Tämä on lähisuhdeväkivallan teemassa hyvin problemaattista, sillä se ei aiheuta seurauksia vain tekijässä, vaan kaikissa, ketä väkivaltainen toiminta koskettaa. Häpeän kasvamisen myötä väkivaltainen käyttäytyminen voi jopa lisääntyä. Kun häpeää ei kohtaa, rakennetut toimintamallit häpeän ympärillä vahvistuvat, vaikka toimintamallit olisivatkin juuri niitä, jotka häpeää aiheuttaa. (Riipinen, 2020)

Häpeä on myös tunne, joka aktivoituu, kun itsessä herää jotakin, minkä haluaa salata muilta. Yleensä salatun toiminnan taustalla on pelko muiden ihmisten reaktiosta tai kyvystä ottaa tieto vastaan. Väkivaltaisen toiminnan takana pelkoa ohjaa pitkälti yhteiskunnan normit. Tämän vuoksi on luonnollista, että oman väkivaltaisuuden ymmärtäminen herättää paljon syyllisyyttä ja häpeää. Vaikeiden tunteiden vuoksi vastuun ottaminen omasta väkivaltaisesta käytöksestä voi olla hyvin haastavaa. Vastuun oton ja väkivaltaisuuden myöntämisen hetkellä on erittäin tärkeää, että ammattilainen osaa suhtautua tilanteeseen johdonmukaisella tavalla ja ohjata oikeaan palveluun. (Nyyti ry, n.d.)

Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että sosiaali- ja terveysalan toimipaikoissa ammattilaiset pääosin osaavat ohjata väkivallan tekijät väkivaltapalveluihin ja kohdata heidät niin, että heille on jäänyt tilanteesta myönteinen kuva. Tutkimukseen vastasi 24 henkilöä ja erilaisia ohjauksen tehneitä palveluita mainittiin 11. Lisäksi voidaan olettaa, että esimerkiksi kriisipuhelimen tai chat-palvelun kautta ohjautuneet henkilöt eivät ole asioineet saman ammattilaisen kanssa. Verkosto-osaamisen tärkeyttä on hyvä pohtia, kun tarkastellaan ammattilaisten taitoja ohjata asiakkaita erilaisiin palveluihin. Etenkin, kun kyse on vakavasta asiasta, väkivallasta, tulisi jokaisen ammattilaisen joko tietää, mihin asiakkaan ohjaa tai selvittää se yhdessä asiakkaan kanssa. Tutkimuksen perusteella saadusta positiivisesta kuvasta ohjata väkivallan tekijöitä eteenpäin voidaan todeta, että ammattilaisilla on riittävää verkosto-osaamista.

Kyselyssä kysyttiin, miten vastaaja koki väkivaltatyöhön ohjanneen ammattilaisen taidot kohdata ja ohjata vastaaja eteenpäin. Puolet vastaajista kokivat ohjauksen olleen erinomainen. Kukaan ei vastannut kokemuksen olleen suoranaisesti huono. Voidaan siis todeta, että kyselyn perusteella eri sosiaali- ja terveysalan palveluiden ammattilaisten hyvät taidot ja tarvittavat tiedot auttavat väkivallan tekijää eteenpäin. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon se, että kysymykseen vastasi myös ne lähisuhdeväkivallan tekijät, jotka olivat aiemmin maininneet ohjautuneensa itse väkivaltatyön palveluun. Kysymykseen vastasi siis myös sellaisia väkivallan tekijöitä, joilla ei pitäisi olla kokemusta väkivaltatyön palveluun ohjanneesta ammattihenkilöstä. Voi olla, että näillä lähisuhdeväkivallan tekijöillä on useampia kokemuksia avun hakemisen prosessista, jonka vuoksi vastaukset ovat ristiriidassa, sillä eri kysymyksiin olisi vastattu eri kokemuksen kautta. Väkivallan tekijällä voisi olla siis kokemus ohjanneesta henkilöstä, mutta myös itseohjautumisesta. Tämä olisi todennäköistä, sillä väkivaltaisen käyttäytymisen kitkeminen ja siihen avun hakeminen on pitkä, yksilöltä paljon vaativa prosessi. Toinen mahdollisuus on se, että kysymys oli aseteltu epä johdonmukaisesti, jolloin kyselyyn vastanneille mahdollistettiin kysymysharha. Emme myöskään tekijöinä osanneet ottaa huomioon sitä, että kyselyyn vastaajilla voisi olla useita eri kokemuksia tai koettuja palvelupolkuja, joiden mukaan he kyselyyn vastaavat. Tällaisesta näkökulmasta kaikkien kysymysten asettelu ei ole ollut onnistunutta.

Tiedon puute on yksi useasti tutkimustuloksissa esiin noussut teema. 26,1 % vastaajista vastasi kysyttäessä avun hakemista vaikeuttavia tekijöitä, ettei tiennyt, mistä hakea apua. 37,5 % vastaajista kertoi omin sanoin, että tietoisuutta lähisuhdeväkivallan tekijöiden kanssa tehdystä työstä tulisi lisätä. Voidaan siis todeta, että tutkimuksen perusteella tietoa tekijätyöstä tulisi jakaa enemmän, jotta kenenkään avun saanti ei jäisi ainakaan siitä kiinni, ettei ole tiennyt, mistä apua voi hakea. 20,9 % vastaajista kertoi ottaneensa yhteyttä suoraan väkivaltatyön palveluihin. Suurin osa on siis ohjautunut toisen, ei väkivaltaan liittyvän sosiaali- ja terveysalan palvelun kautta. Tämä tukee myös sitä väittämää, että tietoisuutta tekijätyöstä tulisi lisätä. Vastauksissa oli yksittäisiä mainintoja siitä, että tietoisuutta väkivallan moninaisuudesta sekä ammattilaisten taitoa kysyä väkivallasta tulisi lisätä. Ottaen huomioon tutkimuksen pienen otannan, tulee myös yksittäiset vastaukset huomioida.

Vastaajista 41,7 % kertoi heille erityisesti mieleen jääneestä kohtaamisesta, kun puhutaan väkivaltatyön palveluun ohjaavasta ammattilaisesta. Useampi vastaajista kertoi tulleen kohdatuksi ihmisenä ja yksittäisissä vastauksissa vastaajat kertoivat saaneensa ymmärrystä, uusia näkemyksiä omista toimintatavoistaan ja tulleen nähdyksi. Kysymyksen muotoilussa kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, ettei se johda vastaajaa harhaan kertomaan vain positiivisesta kokemuksesta. Kuitenkaan kukaan ei vastauksessa kertonut negatiivisesta

kohtaamisesta. Täten voidaan todeta, että ammattilaisten kohtaamiset ovat olleet onnistuneita tutkimuksen perusteella. Vastaukset kuitenkin herättävät pohdintaa, että ovatko väkivallan tekijät pelänneet tulevansa kohdelluksi epäinhimillisesti, sillä ihmisenä kohtelu on mainittu useasti. Tässä kohtaa voidaan painottaa jälleen sitä, että vaikka vastuu väkivallasta on aina yksin tekijällä, ei väkivalta ole yksilötason ongelma. Ammattilaisilla on velvollisuus puuttua väkivaltaan ja väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen on huomattavasti helpompaa, jos väkivallan tekijä uskaltaa myöntää väkivaltaisuutensa ja avun tarpeensa ilman pelkoa siitä, että ammattilainen tuomitsee hänet.

9 Pohdinta

Halusimme valita ajankohtaisen ja hyödyllisen aiheen, josta ei löydy kattavasti aiempia tutkimuksia. Halusimme myös aiheeksi sellaisen, joka on meille tekijöinä hyödyksi niin tutkimus- kuin teoriaosuuden kautta. Idean opinnäytetyöhön saimme opintojen aikana käytännön kokemuksen kautta huomatessamme, että opintoihin sisältyi kattavaa opetusta väkivallan uhrien auttamisesta ja heidän kohtaamiseensa opinnoissa valmistauduttiin. Lähisuhdeväkivallan tekijäosapuolen auttaminen ja kohtaaminen jäi selkeästi opinnoissa vähäisemmäksi ja koemme, että sitä tulisi lisätä opintoihin. Sosiaalialalla monessa työpaikassa ollaan tekemisissä läheisesti tai etäisesti lähisuhdeväkivallan kanssa. Etenkin sosiaalialalla on todennäköistä, että työntekijälle tulee vastaan tilanne, jossa hänelle kerrotaan lähisuhdeväkivallasta. Tällaisiin tilanteisiin tulisi olla valmistautunut etukäteen ja olla jo tietoa palveluista, jotta lähisuhdeväkivallan eri osapuolien kohtaaminen ja eteenpäin ohjaaminen onnistuvat.

Aihe muovautui keskustellessamme ensimmäisen tilaajamme kanssa. Alusta asti oli selvää, että halusimme toteuttaa tutkimuksen niin, että kyselyyn vastaavat nimenomaan lähisuhdeväkivallan tekijät. Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen, opettavainen ja ajoittain haastava. Haasteita aiheutti työn laajuuden tuoma työmäärä ja riittävän suuren vastaajamäärän tavoittaminen. Onneksi saimme alun jälkeen työlle myös toisen tilaajan, jolloin riittävä vastaajamäärä saavutettiin. Yhteistyö tilaajien kanssa oli sujuvaa. Sen lisäksi, että he mahdollistivat meille tutkimuksen tekemisen, saimme apua myös aiheen rajaamiseen ja tukea prosessiin.

Tärkein tutkimuksessa noussut kehittämiskohde on tiedon lisääminen väkivaltatyön palveluista. Tämän mainitsi moni vastaaja ja myös me opinnäytetyön tekijöinä olemme siitä samaa mieltä. Tietoa aiheesta löytyy netistä kattavasti, mutta tiedon lisäämistä arkielämään

tulisi lisätä. Tietoa voisi lisätä opetuksessa ja työpaikoilla sekä erilaisissa sosiaali- ja terveydenalan paikoissa väkivaltatyötä voisi mainostaa enemmän, esimerkiksi esitteiden muodossa. Mahdollisia jatkotutkimuksia ovat, millaiseksi lähisuhdeväkivallan tekijät ovat kokeneet väkivaltatyön, miten lähisuhdeväkivalta otetaan puheeksi tekijän kanssa ja millaisia palveluita lähisuhdeväkivallan tekijöille on kaikkiaan tarjolla.

Niin kuin opinnäytetyössämme on tuotu esille, väkivalta on suuri ihmisoikeusongelma, joka koskettaa niin kansalaisia yksilöinä, kuin myös koko yhteiskuntaa. Tämän opinnäytetyön tekijöinä toivomme, että lukija on pystynyt tarkastelemaan väkivaltaa ilmiönä sekä saanut siihen erilaisia tarkastelukulmia esiin tuodun tekijänäkökulman johdosta. Jokainen apua tarvitseva ansaitsee mahdollisuuden muuttaa toimintatapojaan ja sisäisiä mallejaan ammattihenkilöiden tuella. Opinnäytetyömme kyselystä kävi ilmi, että lähisuhdeväkivallan tekijöiden mielestä häpeä on avun hakemista vaikeuttavin tekijä. Kannustamme lähisuhdeväkivallan tekijöitä hakemaan apua väkivaltaisuuteensa, vaikka oma toiminnan häpeällisyys onkin vaikeaa kohdata. Kuten tutkimustuloksissa tuotiin ilmi, tietoa lähisuhdeväkivallasta ja väkivaltatyöstä tulisi ehdottomasti lisätä, sillä lähisuhdeväkivalta ei ole ainoastaan yksilötason ongelma.

Lähteet

- Ahola, M & Ahola, T. (2016). *Väkivallasta turvallisuuteen*. Lyhytterapiainstituutti Oy.
- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. (2020). *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>
- Dahlberg, L., Krug, E., Lozano, R., Mercy, J., & Zwi., A. (2005). *Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti*. Gummerus.
https://thl.fi/documents/470564/817072/9529608993_fin.pdf/2ea074d0-a4eb-4448-ba63-3b312ea81692
- Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063/19990063_2
- Hallman-Keiskoski, M., Holma, J. & Siltala, H. (2014). Henkisen, fyysisen ja seksuaalisen lähisuhdeväkivallan psykososiaaliseen hyvinvointiin. *Psykologia*, 49(2), 113–120.
<https://tinyurl.com/evv5vunj>
- Honkatukia, P., Kainulainen, H. & Niemi, J. (2017). *Sukupuolistunut väkivalta - Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Vastapaino.
- Hietämäki, J., Hisasua, T., Laajasalo, T., Laitinen, H-L., October, M., Raitanen, J., Saari, J. & Siltala, H. (2022). *Väkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset*. Valtioneuvosto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-385-2>
- Ihmisoikeuskeskus. (n.d.) *Euroopan neuvosto, EN (Council of Europe, CoE)*.
<https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeudet/euroopan-neuvosto-en-council-of/>
- Jokinen, A. (2000). *Panssaroitu maskuliinisuus*.
https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68040/panssaroitu_maskuliinisuus_2000.pdf
- Kriisikeskus Mobile. (2022). *Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyö*.
<https://kriisikeskusmobile.fi/wp-content/uploads/2022/03/Vakivaltatyon-esite-Mobile-2022.pdf>
- Kriisikeskus Mobile. (n.d.) *Väkivaltatyö*.
<https://kriisikeskusmobile.fi/vakivaltatyo/>
- Kestävä kehitys.fi. (n.d.). *Mitä on kestävä kehitys?*
<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>
- Keltikangas-Järvinen, L. (1978). *Väkivalta ja itsetuho*. Otava.
- Laki lähestymiskiellosta 898/1998.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980898?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=l%C3%A4hestymiskielto>

Lastensuojelulaki 417/2007.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>

Lidman, S. (2015). *Väkivaltakulttuurin perintö - sukupuoli, asenteet ja historia*. Gaudeamus Oy.

Luoto, R. (2009). *Kyselytutkimuksen suunnittelu*. Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim. 125(15)1647–53.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo98221>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (3.3.2021). *Lapsen kasvatusta ja vanhemman kasvatustietoisuus*. MLL.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-kasvatus-ja-vanhemman-kasvatustietoisuus/>

Naistenlinja. (n.d.). *Henkinen väkivalta*. Naisten Linja Suomessa ry.

<https://naistenlinja.fi/henkinen-vakivalta/>

Nettiturvakoti. (n.d.-a). *Väkivallan kierre* [kuva].

<https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#vakivallan-kierre>

Nettiturvakoti. (n.d.-b). *Tunnista väkivalta - väkivallan monet muodot*.

<https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/>

Nyyti ry. (n.d.). *Häpeä*.

<https://www.nyyti.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/tunteet/hapea/>

Odottavan äidin käsikirja (2020). *Kiintymyssuhdemallit*. Kustannus oy Duodecim.

<https://www.terveyskirjasto.fi/odk00026>

Poliisi. (n.d.). *Vainoaminen*. Haettu 7.11.2023 kohteesta

<https://poliisi.fi/vainoaminen>

Pollari, T. (2022). *Raha ja rakkaus – taloudellinen väkivalta suhteessa*. Minerva kustannus.

Purjo, T. (2008). Tarvitaanko kasvatusta vai onko nuorten väkivaltaisuus ennustettavissa aivoista? *Kasvatus-lehti*. 39 (4), 353–365.

Riipinen, P. (2022). *Häpeä lievittyy myötätunnolla*. Psykologilehti.

<https://psykologilehti.fi/hapea-lievittyy-myotattunnolla/>

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Sharp-Jeffs, N. (n.d.). *Yhteenveto taloudellisen väkivallan muodoista*. [kuva]. Money matters.

<https://repository.londonmet.ac.uk/1481/1/Money-Matters.pdf>

Sinkkonen, J. (2004). *Kiintymyssuhdeteoria - tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin*.

Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim. 120:1866–73.

- <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo94437.pdf>
- Sinkkonen, J. (2018). *Kiintymyssuhteet elämänkaaressa*. Kustannus Oy Duodecim.
- Siukola, R. (2014). *Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022). *Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025*. Sosiaali- ja terveysministerin julkaisuja 2022:7.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163902/STM_22_7_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2008). *Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn suositukset – Tunnista, turvaa ja toimi*. Sosiaali- ja terveysministerin julkaisuja 2008:9.
[ISBN 978-952-00-2587-8](https://www.isbn.fi/ISBN/978-952-00-2587-8)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2005). *Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön*.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504225293>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023). *YK:n lasten oikeuksien komitean suosituksia Suomelle*. Valtioneuvosto.
<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/yk-n-lapsen-oikeuksien-komitean-suosituksia-suomelle>
- TENK. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Haettu 20.10.2023.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- THL. (27.4.2020). *Kiintymyssuhteen merkitys ja sen tukeminen*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisen-henkilo-vanhempana/kiintymyssuhteen-merkitys-ja-sen-tukeminen>
- THL. (14.1.2022a). *Väkivallan puheeksi ottaminen*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivaltaan-puuttuminen/vakivallan-puheeksi-ottaminen>
- THL. (2022b). *Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-878-1>
- THL. (13.3.2023c). *Velvollisuus ilmoittaa poliisille*. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/ilmoitusvelvollisuus-lapseen-kohdistuvasta-vakivallasta/velvollisuus-ilmoittaa-poliisille>

THL. (30.6.2023d). *Kunniaan liittyvä väkivalta*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/kunniaan-liittyva-vakivalta>

Terveyskylä. (n.d.). *Mitä on seksuaalinen väkivalta?* Naistalo.

<https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaaliv%C3%A4kivalta/mit%C3%A4-on-seksuaaliv%C3%A4kivalta>

Trejtner, E. (2019) Rikosuhripäivystys. *Lapset ja nuoret*. Printmix Oy.

https://www.riku.fi/content/uploads/2019/11/RIKU_3_19.pdf

Ulkoministeriö. (n.d.). *YK:n voimassa olevat ihmisoikeussopimukset – Yleissopimus lasten oikeuksista*.

https://um.fi/yk-n-voimassa-olevat-ihmisoikeussopimukset/-/asset_publisher/vcCt60yviDdt/content/yleissopimus-lapsen-oikeuksista-1989-

Vaasan ensi- ja turvakoti. (n.d.). *Tunnista väkivalta*.

<https://www.vaasanensijaturvakoti.fi/tunnistavakivalta>

Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>

Vilkka, H. (2007). *Tutki ja mittaa - määrällisen tutkimuksen perusteet*.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0099-9>

Yleissopimus lasten oikeuksista 59/1991.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1991/19910059?sopviite_id=19910059

Liite 1. Kyselyn saateteksti

Lähisuhdeväkivallan tekijän kokemuksia palveluihin ohjautumisesta ja niihin ohjaavan ammattilaisen taidoista kohdata ja ohjata eteenpäin

Tämä kysely on osa Hämeen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä. Kysely on osoitettu henkilöille, jotka ovat käyttäneet lähisuhdeväkivaltaa ja jotka ovat tai ovat olleet väkivaltatyön asiakassuhteessa. Kyselyn tarkoitus on tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat lähisuhdeväkivallan tekijöiden avun hakemiseen ja millaiseksi he ovat kokeneet palveluihin ohjaavan ammattilaisen taidot kohdata ja ohjata eteenpäin. Kysely on anonyymi, jolloin yksittäisten vastaajien tunnistaminen ei ole mahdollista. Vastaathan niin, ettei vastauksistasi pysty tunnistamaan sinua tai muita henkilöitä. Vastaamalla tähän kyselyyn annat suostumuksen vastauksesi käyttämiseen opinnäytetyössä. Vastauksiin on pääsy vain opinnäytetyön tekijöillä. Vastauksia säilytetään vuosi, jonka jälkeen ne hävitetään. Valmis opinnäytetyö julkaistaan osoitteessa www.theseus.fi.

Kiitos jo etukäteen kyselyyn vastaamisesta!

Jannika Saurén ja Kaisa Roponen

Hämeen ammattikorkeakoulu

Liite 2. Kysely

1. Mitkä tekijät edistivät/tukivat avun hakemistasi? Valitse yksi tai useampi.

Vastausvaihtoehto:

- a. Perhe
- b. Ystävät
- c. Oma halu saada apua
- d. Positiivinen kokemus ammattihenkilön kanssa
- e. Palveluiden selkeys
- f. Tiesin, mistä ja miten haen apua
- g. Muu, mikä?

2. Mitkä tekijät vaikeuttivat avun hakemistasi? Valitse yksi tai useampi.

Vastausvaihtoehdot:

- a. Läheisverkoston tuen puuttuminen
- b. Häpeä
- c. en tiennyt mistä haen apua
- d. en tunnistanut ongelmaa
- e. yritin, mutta saamani apu ei auttanut/riittänyt
- f. negatiivinen kohtaaminen ammattilaisen kanssa
- g. en tiennyt, että voin saada apua ongelmaani
- h. pelko, että tieto tapahtuneesta väkivallasta leviää ulkopuolisille
- i. muu, mikä?

3. Arvioi, minkälaiseksi koit kokonaisuudessaan avun hakemisen.

4. Mikä taho ohjasi sinut väkivaltatyön palveluihin?

- a. Ohjauduin itse ottamalla yhteyttä suoraan väkivaltatyön palveluihin
- b. Terveystieteiden tutkimuskeskus, tarkemmin mikä?
- c. Lastensuojelu
- d. Poliisi

- e. Kriisipuhelin, chat-palvelu tms.
- f. Sosiaalityöntekijä
- g. Muu, mikä?

5. Arvioi 1–5, miten koit, että väkivaltatyöhön ohjannut työntekijä kohtasi sinut ja ohjasi sinut eteenpäin. (Jos ohjauduit itsenäisesti, jätä vastaamatta.) 1 = kokemus oli huono
5 = kokemus oli erinomainen

6. Jäikö joku palveluun ohjaamiseen liittyvä kohtaaminen erityisesti sinulle mieleen?
Jos vastasit "Kyllä", kerro siitä.

- a. Ei
- b. Kyllä

7. Miten sinun mielestäsi väkivaltatyön palveluihin ohjautumista voisi helpottaa? Jos sinulla herää ajatuksia, vastaa avoimeen tekstikenttään.

8. Onko mielestäsi väkivaltatyön palveluihin ohjaavan ammattilaisen ohjaamis- ja kohtamistaidoissa kehitettävää? Jos vastasit "kyllä", kerro mitä.

- a. Kyllä
- b. ei

Liite 3: Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön aineistonhallintasuunnitelma

Väkivallan tekijöiden kokemuksia palveluihin ohjautumisesta ja ammattilaisen kohtaamisesta

Kaisa Roponen ja Jannika Saurén

Aineistonhankinnan menetelmänä käytetään Webropol-kyselyä niin, ettei vastaajan sähköpostia pystytä yhdistämään vastauksiin. Tämä varmistetaan kyselyn luomisvaiheessa valitsemalla kyselyn asetuksista ”anonymiteetti”. Kysely on osoitettu henkilöille, jotka ovat käyttäneet väkivaltaa ja ovat olleet tai ovat tällä hetkellä asiakkaana väkivaltatyössä. Kyselyyn vastataan henkilökohtaisesti linkin kautta. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä on: Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet väkivallan tekijöiden palveluihin ohjautumiseen ja millaiseksi he ovat kokeneet sen ammattilaisen kohtaamisen, joka heidät on väkivaltatyöhön ohjannut? Tutkimuskysymyksen kerätään aineistoa väkivaltatyötä tekevien tahojen kautta. Yhteistyötahoja on kaksi, joista toinen on Kriisikeskus Mobile ja toinen on heidän toiveestaan anonyymi. Kyselyyn sisältyy avoimia ja monivalintakysymyksiä.

1. Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Tutkimusaineisto kerätään Webropol-sivustolla tehtävällä kyselytutkimuspohjalla. Kyselyyn vastanneiden sähköpostiosoitetta ei pystytä yhdistämään vastauksiin, eikä mitään henkilötietoja kysytä. Kysely on siis täysin anonyymi jo vastausvaiheessa, eikä opinnäytetyöhön julkaistuista vastauksista voida tunnistaa ketään. Kyselyn vastauspyynnön alussa kerrotaan, että vastaamalla kyselyyn henkilö antaa suostumuksensa vastauksien käyttämiseen opinnäytetyössä sekä opinnäytetyön tekemiseen. Webropol-kyselyyn annettuihin vastauksiin on pääsy vain opinnäytetyön kahdella tekijällä. Aineistoa säilytetään opinnäytetyön tekijöiden salasanalla suojatuissa tietokoneissa, erillisillä salasanalla ja kaksivaiheisella tunnistautumisella suojatussa Hamkin OneDrive-pilvipalvelussa. Myös

Webropol-sivustolla vastauksien näkeminen on salasanan takana. Tutkimuksen ja aineiston omistaa opinnäytetyön tekijät.

2. Henkilötietojen ja arkaluontoisten tietojen käsittely

Opinnäytetyöhön kerättävä aineisto ei sisällä henkilötietoja, eikä arkaluontoisia tietoja. Kysely on anonyymi, eikä Webropol-sivuston kyselystä näe vastaajien sähköpostiosoitteita. Kyselyssä ei pyydetä mitään henkilötietoja, eikä opinnäytetyöhön julkaistuihin vastauksista voida tunnistaa ketään. Opinnäytetyömme toinen tilaaja ei tahdo organisaation nimeä näkyviin opinnäytetyöhön, joten kyseinen tilaaja anonymisoidaan.

3. Aineiston käsittely opinnäytetyön valmistuttua

Opinnäytetyön valmistuttua tutkimuksen aineistoa ei jatkokäytetä. Opinnäytetyön tekijät säilyttävät aineistoa turvallisesti yhden vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä alkaen, Hämeen ammattikorkeakoulun käytännön mukaisesti. Tämän jälkeen aineisto hävitetään tietosuojakäytännön mukaisesti.